

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלְאוֹת מְתוֹרָתְךָ

נִפְלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

שבירת הפסלים של אברהם אבינו ממשיכה גם היום,
כשבכל דור צריך לשבור בשכלנו תפיסות קודמות ומגושמות,
לרומם ולעדן את היחס שלנו לה' יתברך

[מתוך השיעור "השמחה והאור של מאורי החסידות"]

פרשת נצבים-וילך תש"פ

נצבים וילך ה'תש"פ

- 04 "נצבים היום"**
נקודה מעובדת
מתחושת הירידה של סוף השנה –
להתייצבות, ואז להתחיל בעליה
- 05 השמחה והאור של מאורי החסידות**
התוועדות ח"י אלול
על השמחה הנובעת ממידת השפלות,
על האור של ה' ואור הנשמה
וביאור בכוונת קריאת שמע
- 13 "אכן רוח היא באנוש"**
"ירידה צורך עליה" במסע הנשמה לגוף
על מסע הנשמה לגוף
והעליה לה היא זוכה כתוצאה מכך
- 21 "ירידה צורך עליה"**
בחיי הכלל והפרט
"ירידה צורך עליה" – דוגמאות
התבוננות בכלל "ירידה צורך עליה"
במהלך ההיסטוריה ובנפש האדם
- 27 מפתח הלב**
שפת אמת לפרשת נצבים
תרי"ג מצוות –
המפתח לגילוי אור התורה
- 28 תרועת מלך**
שפת אמת לפרשת וילך
למה שרים ביום הדין?
- 29 הניגון החסידי**
ניגון מספר 459
ניגון מיום ו' אלול תש"פ
- 30 מעין גנים לפרשיות נצבים וילך**
אוצר בפה
שלשה שלבים
במצות כתיבת ספר תורה
- 32 פרקי אבות פ"ה**
צבת בצבת
על מעלת הרצון וההכנה למצוה
ועל המפגש וההתכללות
בין צדיק לבעל תשובה
- 33 פרקי אבות פ"ו**
אמונת חכמים
מעלת אמונת צדיקים
וההתקשרות דרכם לקב"ה
- 34 הסיפור החסידי**
השר-שלום מבעלז
על דרכו בקודש של בעל ההילולא
של כ"ז אלול
- 36 מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
כחה עם פערים בין התלמידות,
בחירת מקום מגורים
ותפילה על המציקים לאדם
- 37 פאזור טיילדיק**
"זבחרת בחיים"
רזי ילמד אותנו איך לבחור
בחפשיות ובשמחה

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל קוראי **נפלאות** די בכל אתר ואתר. לפניכם **הגליון החותם את שנת תש"פ**, כדרכו מלא בכל טוב, שישאיר לכם טעם של עוד **עד לשנה הבאה...**

השבוע בגליון נפתח עם חלק משיעור טרי - **התוועדות ח"י אלול**, יום הולדת שני המאורות הגדולים, רבינו הבעש"ט ואדמו"ר הזקן - בו פותח הרב בלימוד מתוך **התניא היומי של ח"י אלול** [אגה"ק טו] ומסביר את בחינות **מדת השפלות אצל בעלי יום ההולדת** ואת **סוגי השמחה השונים** שנולדים בנפש כתוצאה מכך.

עוד מופיעים בגליון **שני שיעורים חשובים מסדרת "ירידה צורך עליה"** (נושא בו אנו עסוקים מתחלת החדש). הראשון עוסק ב"**ירידה צורך עליה**" ה'טבעית' וה'הכרחית', התלויה בירידת הנשמה לגוף, עם **המחשבות חשובות ורבות משמעות לחיינו**. השני נותן דוגמאות של ירידות שנדמות כתופעות בדיעבד, **חסרונות ונפילות של הכלל והפרט** - תוך עיסוק מרתק ביחס בין ירידת הדורות לעלית הדורות (וגם שיון הדורות) - ומוצא את **העליה שעתידה להגיע מהירידות הללו**.

השבוע פעמיים כי טוב. התוועדות הכנה לסליחות במוצש"ק נצבים וילך, והתוועדות הכנה לראש השנה ביום חמישי כח אלול. שמו לב, ההתוועדות הינן בשידור חי בלבד. פרטים בגב הגליון.

שבת שלום ומבורך,
המערכת

נקודה

מעובדת מתוך השיעור

נצבים היום

היום כלכם לפני הוי' אלהיכם". אם עברנו הכל, ואנחנו עדיין כאן לפני ה' – אולי הדברים שונים ממה שהיה נדמה. בתוך מה שהיה נראה כמו קו של ירידה והתדרדרות – מראש השנה עד לקצה המאכזב שלה, מ"ראשיכם" עד ל"חטב עציך" ו"שאב מימך" – נכנס ממד של שויון. כאשר עומדים "לפני הוי' אלהיכם" ומקיימים "שוותי הוי' לנגדי תמיד" רואים שוון בכל שינויי הזמנים, הדורות והמעמדות – לכל אחד, בכל זמן ובכל מקום יש את עבודת ה' שלו, ו"כולם שוים לטובה".

ואחרי שמתייצבים, ומרימים קצת את הראש מכיוון הירידה, אפשר להתחיל לחוש שזו "ירידה צורך עליה": ראשית, אפשר להבחין שאליבא דאמת, גם בתוך הירידה הגלויה הסתתרה עליה סמויה – כשהתרחקנו מהאור והשפע שירדו בראש השנה שעבר התקדמנו אל האור והשפע העתידיים, שעוד לא היו כמותם בעולם. זו התקדמות 'טבעית', עם הזמן, וגם התקדמות שנצברת עם העבודה והנסיונות של השנה – עם כל כמה שאיננו מרוצים מהם. מעבר לכך, הירידות שלנו עצמן מעוררות עלינו רחמי שמים, לפתוח שער לתפילותינו ובאהבה – גם אם איננו ראויים לה – להרים אותנו מאשפת (בשנת תשפ"א). הבושה שלנו בחטאינו גורמת למחילה עליהם (ולהחשבת הירידה לעולם כמאמץ שבפני עצמו מבטל את תחושת "נהמא דכיסופא") וטעם התאוות שנפלנו אליהן לימד אותנו מה צריך לחפש בעבודת ה'. מקטנות המוחין שלנו עוד נצא לתובנות שלא הכרנו, והחבטות שספגנו, אולי עד פשיטת רגל, תגרומנה לנו לשנות כיוון – ההצלחה החדשה שלנו מתחילה מכאן! "תחל שנה וברכותיה!".

בחשבון הנפש של סוף השנה מרגישים היטב שירדנו. התחלנו את השנה עם קבלות טובות, עם תחושת התעלות ותנועה של תשובה והתחדשות ועם תקווה לשנה טובה ומתוקה – והגענו לסוף, במובנים רבים, שחוקים ומרוטים. השיאים של חגי תשרי לא נועדו בשביל להשאיר בשמים – את הכל צריך להוריד למציאות – והירידה מתחילה כבר בראש השנה, ירידה של ה' לברוא מחדש את העולם ולהוריד אליו נשמות. אף על פי כן, התקווה שהירידה תהיה כולה הגשמה ומימוש של האורות והקדושה לא תמיד עולה בקנה אחד עם המציאות שנסקפת אלינו בסוף השנה... ה'אנטרופיה' שחקה את הסדרים והקבלות הטובות, ההתיישנות עמעמה את ברקי החידושים, צדות קטנות (ואולי גם גדולות) פגעו בנו, בגשמיות וברוחניות, וגם אנחנו לא טמנו את ידינו בצלחת והתדרדרנו לכל מיני תאוות וחטאים, ה"י. איך מתמודדים עם תחושת הירידה?

כהכנה לראש השנה קראנו את התוכחה בפרשת כי תבוא. לא, כפי שניתן היה לחשוב, כדי להגביר את אימת הדין – אלא כדי לחתום את פרק הירידות של השנה, "תכלה שנה וקללותיה", ולהתכונן בשמחה לעליה הבאה עלינו לטובה, "תחל שנה וברכותיה". אך לפני שתתחיל העליה יש התייצבות – "אתם נצבים

שיעור

התוועדות ח"י אלול (ח"א)

השמחה והאור של מאורי החסידות

קיצור מהלך השיעור

בליל ח"י אלול, יום הולדת של שני המאורות הגדולים – מורנו **הבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן** – התוועד הרב עם בחורי ישיבת "עוד יוסף חי". רובה של ההתוועדות עסק בסיפורי עומק על שני הצדיקים, ועוד חזון למועד לפרסום הדברים בע"ה, וכאן מתפרסם חלקה הראשון של ההתוועדות, שעוסק ב**גווני השמחה והאור** ששני הצדיקים מנחילים לנו בעבודתנו.

פרק א פותח בביטוי השפלות של אברהם אבינו, **"ואנכי עפר ואפר"** – מסביר כי הבעש"ט הוא סוד ה"עפר" ואדמו"ר הזקן סוד ה"אפר" ומלמד על שני סוגי השמחה שנובעים משתי מדרגות השפלות, **שמחת הלב** החסידית הטבעית ו**שמחת המוחין** החב"דית.

פרק ב עוסק ב"אור הוי"ו" ו"אור ישראל", **אור ה' ואור הנשמה** – שני אורות הכלולים בשניי אור – מעמיק ביחס ביניהם ומפרש לאור זאת את **קריאת שמע**.

השתדלנו להשאיר בכתיבת הדברים גם את אירת השמחה של ההתוועדות, על ניגוניה ואמירת ה'לחיים'.

א. "עפר ואפר" – שמחת הלב ושמחת המח

נגנו ניגון הבעש"ט, "אלי אתה" ושלש תנועות.

ואדה"ז – את הקטע באגרת הקדש ט"ו בו כתוב הפירוש שאדמו"ר הזקן שמע מהמגיד על "ואנכי עפר ואפר"^א שאמר אברהם אבינו.

שם מוסבר שאף על פי שאברהם היה מרכבה למדת האהבה, חסד דאצילות, היחס של בין

"ואנכי עפר ואפר" – אגרת הקדש ט"ו
כאשר הרבי הקודם סדר את החת"ת, הוא שם בשיעור התניא של ח"י אלול (בשנה פשוטה) – יום הולדת שני המאורות הגדולים, הבעש"ט

נרשם ע"י איתאל גלעד. לא מוגה. התוועדות ח"י אלול לתלמידי "עוד יוסף חי" – ח"א. אור לח"י אלול תש"פ – כפ"ח. א בראשית יח, כז.

אברהם אבינו¹. כל ההדרכה של אדמו"ר הזקן היא להיות כמו אברהם אבינו.

בתוך אברהם אבינו יש את שתי הבחינות, "עפר ואפר" – "עפר" על ידי המלכים ו"אפר" על ידי נמרוד שהשליך אותו לכבשן האש². יש לאברהם את מסירות הנפש של שבירת פסלי אביו, עליה זורקים אותו לכבשן האש וראוי היה להיות שם "אפר". ויש את מסירות נפשו כאשר יצא למלחמה – עם אליעזר עבדו – נגד ארבעת המלכים, האדירים בזמנם, כדי להציל את אחיינו לוט, שהוא ספקי-יהודי ספקי-לא-יהודי, הוא היה ראוי לההרג ולהיות עפר. צריך להבין למה מקדימים את ה"עפר" ל"אפר" (למרות שלפי סדר הזמנים כבשן האש קדם למלחמת המלכים).

לענייננו, יש לומר ש"עפר" הוא הבעש"ט ו"אפר" הוא אדמו"ר הזקן (וממילא מובן מדוע ה"עפר" מוקדם ל"אפר"). למה מתאים לומר כך?

לפני הסתלקותו אמר הבעש"ט שהוא יכול לעלות באש-סערה השמימה, כמו אליהו הנביא, אבל הוא מעדיף ובוחר לקיים את הפסוק "כי עפר אתה ואל עפר תשוב"³ (שנאמר באדם הראשון, אדם ראשי תבות אדם נפש דוד משיח, וכידוע שהבעל שם טוב הוא נפש דוד⁴ כו') – הוא הזדהה והתעצם לגמרי עם יסוד העפר⁵. אז אין מישהו שמתאים יותר להיות יסוד העפר מאשר הבעש"ט. הוא שייך ל"ואנכי עפר" – מסירות נפש אברהם לרדוף אחרי המלכים ולהלחם עמם.

¹ לשמע און מדור אדה"ז אות ח.

² ראה רש"י עה"פ.

³ בראשית ג יט. ראה הוספות לכש"ט (קה"ת, מהדורה שלישית) אותיות שארשב, וש"ב.

⁴ ספר הליקוטים האזינו (ועוד); ספר הגלגולים פ"א (ושם פס"ב בשם ספר הקנה); רקאנטי בראשית א, כו; תו"א יוחי מו, ד; המשך "וככה" תרל"ז פ"כ.

⁵ יא נתיב מצותיך שביל א אות ט: "ומרן הקדוש היה נפש דוד דאצילות".

יב עפר בגימטריא כה (בחינת מלכות) פעמים דוד (דמות המלכות).

האהבה כמו שהיא בעולם האצילות לאהבה שלו הוא כמו עץ גדול ונהדר שמורכב מארמ"ע (ארבעת היסודות אש-רוח-מים-עפר) – עיקר גופו הוא מיסוד העפר, אבל מכח האמ"ר שבו יש לו את הצורה הנהדרת שלו – לבין מה שנשאר ממנו כאשר שורפים אותו, כשכל האמ"ר עולה ומסתלק ממנו ונשאר רק יסוד העפר, שהוא האפר. ה"עפר ואפר" שנשאר מהעץ שנשרף הוא המשל לאהבת אברהם אבינו – שגם היא אהבה ללא גבול – ביחס לאהבה שהוא מרכבה אליה, אהבה דאצילות, חסד דאצילות.

בכל אופן, אברהם, למרות שהוא אפר ביחס לחסד דאצילות, מאוחד לגמרי – "אחד היה אברהם"⁶, "כי אחד קראתיו"⁷ – עם שרשו באצילות, עד שבעבודת ה' שלו הוא מחליף כביכול את ספירת החסד דאצילות, כמובא ב"היום יום"⁸.

הבעש"ט ואדה"ז – "עפר" ו"אפר" שבאברהם

היות שהקטע הזה בתניא מכוון כנגד חי אלול, צריך לדרוש שיש קשר בין "ואנכי עפר ואפר", מדת השפלות של

אברהם אבינו⁹, ל-חי אלול, יום ההולדת של שני המאורות הגדולים. בכלל, הבעש"ט הוא בחינת אברהם אבינו של החסידות, ואדמו"ר הזקן עצמו – שהוא יחסית יעקב – אמר שעל ידי ספרו, ספר התניא, אפשר להיות חסיד כמו

ב יחזקאל לג, כז.

ג ישעיה נא, ב.

ד כ"ב חשוון.

ה ראה חולין פט, א.

ו ראה תורת שלום שמח"ת תרס"א (ובכ"ד).

ה"עפר ואפר"
שנשאר מהעץ
שנשרף הוא
המשל לאהבת
אברהם אבינו –
שגם היא אהבה
ללא גבול – ביחס
לאהבה שהוא
מרכבה אליה,
אהבה דאצילות,
חסד דאצילות

אדמו"ר הזקן, כמו אברהם אבינו, עוסק בלשבור פסלים, כל מיני הנחות של הדור הקודם, הדורות הקודמים. אחר שיש גילוי חדש של אלקות, של אחדות הוי', התפיסות הקודמות הופכות להיות מעין אמונות טפלות שצריך לשבור

מה הקשר של אדמו"ר הזקן ל"אפר"? כנראה שגם אדמו"ר הזקן, כמו אברהם אבינו, עוסק בלשבור פסלים, כל מיני הנחות של הדור הקודם, הדורות הקודמים. אחר שיש גילוי חדש של אלקות, של אחדות הוי', התפיסות הקודמות הופכות להיות מעין אמונות טפלות שצריך לשבור (על דרך המסופר שרבינו סעדיה גאון – בעקבות מעשה שהיה בו – אמר שצריך לעשות כל יום תשובה על עבודת ה', משום ש'אתמול לא הכרתי אותך ועבודתי לא היתה כראוי'¹). מסופר² שאדמו"ר הזקן לא היה שובר אלא מפרק

(גם מלשון פותר ומתקן קושיא) – הוא שובר את התפיסות הקודמות באמצעות השכל (ובכלל, למדן אמיתי צריך 'לשבור את הראש' עד שמגיע לנקודת האמת).

תוך כדי שאברהם שובר את פסלי אביו – מגיע לו להיות מושלך לכבשן האש ולהשרף בו. כמו שמוסבר אצלנו, ונרחיב עוד לקמן, היחס בין הבעש"ט ואדמו"ר הזקן הוא כמו תפילין של יד – שמניחים קודם על היד כנגד הלב – ותפילין של ראש. בתוך המלה ראש יש אש. לא תמיד מציירים אותו כך, אבל אדמו"ר הזקן הוא טיפוס 'שרוף' (אותיות שופר, וכמו שנסיביר בסוד שופרות של ר"ה) – הוא משכיל באלקות, ושרוף על הענין לגמרי, עד שהוא הופך להיות אפר. הרי ה' הוא "אש אכלה"³. זו ההדרכה שהוא מדריך את החסידים שלו – גם להיות חסידים שרופים על אלקות.

אם כן, הווארט הראשון הוא שאת "ואנכי עפר ואפר" שבחת"ת של היום, ח"י אלו, אפשר להקביל לבעש"ט ולאדה"ז. נעשה גימטריא יפה בענין: נחבר את השמות ישראל ושיניאור-זלמן ל"עפר ואפר" ונקבל 1872, חסד (המילוי הכי גדול של שם הוי', עב) פעמים הוי"⁴. שני אלה יסדו את תנועת החסידות – שניהם חסד, "חסד לאברהם"⁵, שתי בחינות אברהם, "אברהם אברהם"⁶ כמו שקוראים לו בעקדה (בגימטריא מלכות) – וכשמצרפים את השמות שלהם ל"עפר ואפר" מקבלים "חסד [פעמים] הוי'

מלאה הארץ"⁷, אור החסידות שהם ייסדו.

השפלות והשמחה

החסידות מלמדת אותנו שעיקר תכלית התורה והמצוות שה' נתן לנו – כל מצוה

¹ ז"ל ישראל עפר = 891, שיניאור-זלמן ואפר = 981. במספר קטן, עפר = ואפר = טוב – הבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן הם טוב טוב ("טוב לשמים וטוב לבריות", כל אחד בהתכללות שניהם), סוד שם הטוב, אהוה (ראשי תבות "את השמים ואת הארץ") של הבעל שם טוב, "אמרו צדיק כי טוב" (ישעיה ג, י).

אצל הבעש"ט עיקר הטוב הוא "לב טוב", כללות ה"דרך טובה" שידבק בה האדם (אבות פ"ב מ"ט). אצל אדמו"ר הזקן עיקר-חידוש הטוב הוא "אין טוב אלא תורה" (אבות פ"ו מ"ג. במספר קטן, גם תורה = טוב), שכל טוב.

לב טוב שכל טוב = לב פעמים אחד. במספר קדמי, לב טוב שכל טוב = 1521 = 39 – הוי' אחד, טוב טובה, אהוה אהוי – ברבעו! חלק הקדמי = 1105 = אדיני פעמים טוב, "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' [אחד]".

במספר קטן, ישראל עפר = 27 (אור במספר סדורי), שיניאור-זלמן ואפר = 54 (אור אור – שיניאור), "שלם וחצי", ביחד 81, ט (של טוב) ברבעו (ג בחזקת ד), "אנכי" ("אנכי מי שאנכי" [זהר ח"א קסז, ב. וראה זהר ח"ג יא, א], כנגד שני המאורות הגדולים, ודוק).

יז מיכה ז, כ.

יח בראשית כב, יא.

יט תהלים לג, ה. "חסד הוי'" ר"ת חי – חי אלו.

² יג מופיע בכ"מ, החל מסדורו של שבת ח"ב דרוש ג פ"ג מאמר ה (ראה באריכות בספר אלפא ביתא קדמיתא ערך 'תשובה' עמ' 400).

יד ראה תורת מנחם חכ"ח שיחת ליל ב' דחה"פ תש"כ.

טו דברים ד, כד.

את המצוה צריכים להיות שמחים – ה' נתן לנו מצוות בשביל לשמוח. לפי הלכה אלה שתי מצוות^כ, ואם כן אלו שתי שמחות ממש על פי פשוט. צריך להבין מה ההבדל בין השמחה של קיום מצות תפילין של יד לשמחה שצריכה להיות בקיום מצות תפילין של ראש.

ההבדל הוא די פשוט:

שמחת התפילין של יד נקראת "נתתה שמחה בלבי"^{כא} – הן מונחות על הלב והלב שמח. הלב שמח בטבע – לא דווקא מפני שהוא מתבונן באלקות – ועלינו רק גלות ולהגביר את השמחה הטבעית שבנו, על ידי הנחת תפילין של יד. שוב, יהודי צריך להיות שמח, ואיפה השמחה? בלב ("ולישרי לב שמחה"^{כב}). זו השמחה של תפילין של יד.

מהי שמחת התפילין של ראש? כשאנחנו אומרים שמחה רגילים – מי שרגיל בלימוד שלנו – לזהות אותה עם בינה. למה? לא בגלל הפסוק "נתתה שמחה בלבי". הוא אמנם קשור, "בינה לבא"^{כג}, אבל הפסוק העיקרי ממנו לומדים – גם בזהר^{כד} – שבינה היא שמחה הוא "אם הבנים שמחה"^{כה}. "אם הבנים" היינו בינה, אמא, ומה השמחה שלה? שהיא הולידה בנים. מה הם הבנים שהיא הולידה? אהבה ויראה בנפש – מדות. איך היא הולידה אותם? על ידי התבוננות. זו עבודת חב"ד. מה השמחה? שבכח המח שלי אני יכול להוליד. המח שלי הוא אמא. אבא הוא מצווה המצוה, הקב"ה עצמו שמפרה את ההתבוננות שלי באור אלקי, אני לומד תורה ("אורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד"^{כז}) והיא מפרה את ההתבוננות שלי, והאמא – ההתבוננות בשכל שלי – מולידה ילדים,

היא הזדמנות לשמוח, "שמחו צדיקים בהוי"^{כח}, בשמחה של מצוה, שהיא העיקר. כמו שקראנו בפרשה הקודמת, "תחת אשר לא עבדת את הוי' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל"^{כט}. העיקר הוא "שמחה וטוב לבב" בעבודת ה' יתברך^כ.

אם אנחנו אומרים ששני המאורות הגדולים הם עפר ואפר, בכללות איזו מדה זו? שפלות (כנ"ל). "ואנכי עפר ואפר" היינו הבעת השפלות של אברהם אבינו – איך בין גארנישט ווערט. אף על פי כן הוא מתווכח עם הקב"ה בנסיון להציל את אנשי סדום שהם "רעים וחטאים להוי' מאד"^{כא}.

אנחנו יודעים ששפלות הולכת יחד עם שמחה, כמו "מאמר השפלות והשמחה" של רבי אייזיק מהומיל (שנזכיר בהמשך). הבעש"ט ואדמו"ר הזקן באו ללמד אותנו להיות שמחים. לכן אומרים 'לחיים'. באמירת 'לחיים' על משקה – אתה מרגיש שאתה גארנישט, שפלות בתכלית, ועם זאת אתה שמח. האקסטוזה של השמחה והגארנישטקייט נפעלים יחד ברגע שאומרים 'לחיים'. נאמר לחיים, שנהיה בשיא השפלות ושיא השמחה גם יחד^{כב}. הבאנו כאן את הבקבוקים כדי לגמור אותם – צריך להתנדב...

שמחת הלב ושמחת המח – תש"י ותש"ר

מה הן שתי בחינות שמחה? אמרנו שהבעש"ט הוא תפילין של יד ואדמו"ר הזקן הוא תפילין של ראש. הנחת תפילין היא המצוה העיקרית שיהודי מקיים כל בקר. כשהוא מניח את התפילין של יד – הוא שם את הבעש"ט על הלב שלו. כשהוא מניח תפילין של ראש – הוא שם את אדמו"ר הזקן על הראש שלו. כשעושים

כ שם צד, יב.

כא דברים כח, מז.

כב "בשמחה ובטוב לבב מרב כל" עולה ב פעמים שמחה "ב־שמחה" – הכל שמחה!

כג "רעים וחטאים להוי'" עולה י"פ מאד!

כד שיא השפלות ושיא השמחה גם יחד = 1872 = חסד פעמים הוי' = ישראל עפר שניאור זלמן ואפר כנ"ל!

כה ראה רמב"ם ריש הלכות תפילין מזוזה וס"ת.

כו תהלים ד, ח.

כז שם צד, יא.

כח הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו").

כט ראה זהר ח"ג טו, ב (ובריבו מקומות).

ל תהלים קיג, ט.

לא ראה זהר ח"א כד, א; ח"ב ס, א; תקו"ז תקון ו בתחלתו.

כשמגיעים

לישיבה צריכים להגיע עם שמחה של הלב, והישיבה מיועדת להוסיף את השמחה של הראש - על ידי הרבה לימוד תורה, תורה לשמה בשמחה

טוב עצמו ציין בלידתו^{לה}, שנולד עכשיו שניאור - "גאון יעקב" הוא קרא לו (מתוך פרק התהלים, פרק מז, שהוא סיים בו ביום - "יבחר לנו את נחלתנו את גאון יעקב אשר אהב סלה"^{לב}) - והוא יאיר את העולם בשני אורות, אור הנגלה ואור הנסתר של התורה, ויש עוד כמה וכמה פירושים.

יש עוד רמז פשוט בשני - אור, שקשור גם למה שדברנו עד עכשיו (איני זוכר שאמרנו פירוש זה פעם): יש "אור ישראל"^{לד} - אור ישראל בעל שם טוב. ויש "אור הוי"^{לה} - וכמו שאומרים עכשיו בפרק זך בתהלים, "לדוד הוי" אורי וישעיי". כמה שוה שניאור? רבי ישראל בעל שם טוב הוא ישראל. מה ההבדל בגימטריא בין ישראל ל-שניאור בגימטריא? כמה צריך להוסיף ל-ישראל לקבל שניאור? 26, שם הוי' ב"ה. שניאור הוא ישראל-הוי'.

"אור ישראל" ו"אור הוי'" מתאימים לשתי מדרגות השמחה שהסברנו, שמחת הלב ושמחת המח: הבעש"ט אמר ש"לב ישראל חי"^{לט} - חי היינו שמח, הלב שהוא חי בעצם ושמח בעצם. "הוי'" הוא מוחין - "הוי' בחכמה"^מ - אבא מפרה את הבינה ואז היא שמחה. אבא ואמא הם גם שבת ויום טוב - גם אבא שמח, "וביום

רגש. כשאני מצליח להוליד רגש בלב - אני שמח. מי שמח? האמא שמחה. היא הולידה רגש בלב, והיא קשורה ללב, אבל היא השמחה בכך - זו תכלית היעוד של חייה, "ואם אין מתה אנכי"^{לב}. בלי ילדים - "קצתי בחיי"^{נג} לגמרי.

אם כן, שמחת אדמו"ר הזקן היא השמחה בהצלחת ההתבוננות להוליד רגש. אבל הבעל שם טוב לא צריך זאת -

הוא שמח בלאו הכי, הלב שלו מלא שמחה. איך הרבי קורא לשמחה שלא תלויה בהתבוננות? "שמחה בטרתה"^{נד}, שמחה פשוטה, שמחה טבעית - יהודי הוא טיפוס שמח. שמח שהוא חי, שמח שהוא נושם, שמח שה' נותן לו חיים - שמח מלמטה, שמח תוך כדי שהוא מודה לה' על כל נשימה. אם כן, אלה שתי בחינות שמחה - שמחה של הלב בפני עצמו ושמחה של המח שמוליד מדות בלב.

לחיים לחיים, שנהיה שמחים גם בתפילין של יד שלנו וגם בתפילין של ראש שלנו. כשמגיעים לישיבה צריכים להגיע עם שמחה של הלב, והישיבה מיועדת להוסיף את השמחה של הראש - על ידי הרבה לימוד תורה, תורה לשמה בשמחה. לחיים.

ב. "אור הוי'" ו"אור ישראל" שניאור - "אור ישראל" ו"אור הוי'"

נסביר עוד משהו כללי, לפני שנתחיל לספר את הסיפורים:

ידוע ששניאור, אדמו"ר הזקן, הוא שני-אור. יש הרבה פירושים לשני-אור. הבעל שם

לב בראשית ל, א.

לג שם כז, מו.

לד שיחת כי תצא י"ד אלול תשמ"ח.

לה לקו"ד עמ' פג; סה"ש תש"ב עמ' 129.

לו שניאור זלמן ועוד "גאון יעקב" = 936 = לו פעמים הוי', אהבה פעמים חסד כו' (הערך הממוצע של כל תבה = ט"פ הוי', הערך הממוצע של כל אות = ב"פ הוי', ודוק).

לז ישעיהו י, יז. לשון הפסוק - "והיה אור ישראל וגו'" - היא אותיות אור הוי' ישראל (האמורים בפנים).

לח שם ב, ה. במ"א מבואר שיש שלשה פסוקי אור במבנה זהה, של 6 מילים ו-23 אותיות, בתורה, בנביאים ובכתובים - בתורה "ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור" (בראשית א, ג), בנביאים הפסוק דנן "בית יעקב לנו ונלכה באור הוי'" ובכתובים "אור זרע לצדיק ולישרי לב שמחה" (תהלים צד, יא) - שהממוצע שלהם הוא טובי טוב (סוד "האור כי טוב") ברבוע.

לט הוספות לכש"ט (קה"ת, הוצאה שלישית) אות קסט.

מ משלי ג, יט.

עולה **שניאור**, כנ"ל. אחר כך כתוב "אלהינו הוי' אחד" – "אלהינו הוי'" עולה **זלמן** ע"ה^ג. גם פרשת השבוע מתחילה שניאור-זלמן: "אתם נצבים היום" – שלש המלים הראשונות של הפרשה – שוות בדיוק **שניאור-זלמן**. רמז יפה מאד של אדמו"ר הזקן.

כהו ה' ומהי נשמה?

יש משהו מאד חזק שרבי אייזיק מהומיל (שהזכרנו הרגע) אמר בשם אדמו"ר הזקן. אדמו"ר הזקן פעם אמר^{נד} "מהו ה' ומהי נשמה" – בדיוק מה שאמרנו עכשיו, "אור הוי'" ו"אור ישראל", שניאור:

מהו ה'? יש אחד שהוא "ריין קלאר פראן" – נמצא בבירור – ואין עוד דבר שהוא "ריין קלאר פראן". זהו ה', "אור הוי'" (ורמז: **ריין קלאר פראן** עולה ד"פ "אור הוי'").

מהי נשמה? נשמה היא מי ש'נדלק' כאשר הוא חושב ומהרהר מהו ה', כפי שהסברנו הרגע – מי שמתלהב מאד כשהוא רק חושב, מעלה בדעתו, ש'יש אחד שהוא קלאר פראן, ואין שום דבר אחר בעולם שהוא קלאר פראן'.

שוב, מה בעצם הוא אמר כאן? שניאור – מהו "אור הוי'" ומהו "אור ישראל". "אור ישראל" הוא שאתה – יהודי, ישראל – נדלק על "אור הוי'". "שלח אורך ואמתך המה ינחוני"^ה

שמחתכם^{מא} אלו שבתות^{מב}, אך עיקר השמחה בחגים, אמא. אפילו ראש השנה, היום הכי רציני בשנה, הוא גם יום של חדוה – "חדות הוי' היא מעזכם"^{מג}, הולך על ראש השנה. גם יום כיפור הוא שמח – "שבת שבתון"^{מז}. יש הרבה שמחה – הכל שמח (צירוף שם הוי' ב"ה של חדש תשרי הוא **והיה**, לשון שמחה^{מח}), הכל הכנה לקראת "זמן שמחתנו".

שוב, עיקר הווארט ששני האורות של שניאור הם "אור ישראל" ו"אור הוי'"^{מו} – "ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור"^{מז}, יש שני אורות, ואצל אדמו"ר הזקן הם מתחברים. אור הולך יחד עם שמחה – "ליהודים היתה אורה ושמחה"^{מח}. אז לחיים לחיים.

"שמע ישראל הוי'"

איפה מחברים "פעמיים בכל יום"^{מט} את ישראל ("אור ישראל") והוי' ("אור הוי'")? "שמע ישראל – הוי'"^נ. "שמע" היינו להפנים, צריך להפנים "ישראל הוי'".

כאשר אומרים "שמע ישראל" יש לכוון לישראל סבא. כתוב בחז"ל^{נא} שהשבטים אמרו זאת והתכוונו ליעקב אבינו, ישראל סבא. אנחנו חסידים, הישראל-סבא שלנו הוא ישראל בעל שם טוב (אדמו"ר הזקן היה מכנה את הבעל שם טוב "סבא" כנודע^{נב}). המלה הבאה אחרי "ישראל" היא "הוי'", כאשר "ישראל הוי'" יחד

נג "אלהינו הוי' אחד" = זלמן דוד, זלמן, כינוי של שלמה, אותיות **זלמן**, בחינת מלכות דוד ושלמה כנודע. נמצא שכל הפסוק "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד" = שמע שניאור **זלמן דוד** בדיוק!

נד רשימת סיפורים ח"א (תשורה מחתונת גלובוסקי כסלו ע"ב) מערכת אדמו"ר הזקן:
סיפר ר' אייזיק מהומיל זצ"ל שאדמו"ר הזקן אמר: "וואס איז ג'א-יט? וואס ער איז ריין קלאר פראן און חוץ עם איז ריין קלאר גאר ניט פראן. און וואס איז א נשמה? דער צו קאך אין דעם" [מהו הקב"ה? שהוא ברור נמצא וחיו ממנו אין שום דבר שנמצא בבירור. ומהי נשמה? התלהבות בזה"].
וראה (באריכות יותר) מאה שערים (קה"ת) אמרי קדש יא (והובא בשניונים קלים בשיח שרפי קדש - פשיסחא - חלק 'ענינים שונים' אמונה אות יג). נזכר גם בשיעור אור ל"ב אלול ש"ז.

נה תהלים מג, ג.

מא במדבר י, י.

מב ספרי בהעלתך פיסקא יט.

מג נחמיה ח, י.

מד ויקרא טז, לא; כג, לב.

מה בראשית רבה מב, ג.

מו "אור ישראל" "אור הוי'" = 981 = שניאור-זלמן ואפר (כנ"ל הערה טז).

מז בראשית א, ג.

מח אסתר ח, טז.

מט לשון תנא דבי אליהו פכ"א (ממנו נוסח "לעולם יהא אדם").

נ דברים ו, ד.

נא פסחים נו, א.

נב ראה לוח "היום יום" כ"ד מנחם-אב.

יש ווארט שלא תמיד אפשר – לא תמיד יש את הלוקוס – לעבור על גשר של ברזל^ט. לפעמים צריך להסתכן, בבחינת מרדכי היהודי – “כל הדרכים [אותיות מרדכי] בחזקת סכנה”^ט. זה אמור במשימות בחיים – חיל מסתכן, אבל בדעה, בדעת, שהיא הפנימיות – צריך לדעת מה בטוח.

ידוע מהבעל שם טוב^{סא} שאם אינך יכול לישון בלילה סגולה לומר “הודאי שמו כן תהלתו”^{סב}. בטוח הוא ודאי – כל אלה שמות נרדפים. יש דבר אחד ודאי וכל השאר ספק. “ברי ושמא” – יש דבר אחד “ברי” (לשון ברור, ‘קלאר’) וכל השאר “שמא”. זהו ווארט מאד חשוב, שיש דבר אחד שהוא “קלאר פראן” – זהו “אור הוי”.

חכמה ואהבה

מהו “אור ישראל”? שנדלק על “אור הוי” ש“קלאר פראן”. אפשר לומר ש“אור הוי” הוא חכמה – גילוי של חכמה, “הוי” בחכמה, הברקה. מהו דבר אחד ברור וכל השאר מסופק? “ברק המבריק על השכל”^{סג} (בדרך צחות: **ברק – ברור קלאר**), לא משהו שמבינים אותו. אם אתה רוצה להבין אותו – לא שוה. זו הברקה, לכן זו חכמה. מהו “אור ישראל”? מי נדלק על הברקת החכמה? אפשר לומר שזו הבינה – יחוד אבא ואמא, “תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין”^{סד}. השאלה היתה “מהו ה’ ומהי נשמה” – ה’ (גילוי אור ה’) בחכמה, ואיפה סתם מקום הנשמה בקבלה? “נשמת שדי תבינים”^{סה}. מחצב הנשמות בקבלה הוא אמא. אמא מתלהבת

– “אור הוי” הוא “אמת הוי”, האמת שרק הוא נמצא ושום דבר אחר בעולם לא נמצא (וכלשון הרמב”ם: “הוא שהנביא אומר ‘וה’ אלהים אמת”^{טז}), הוא לבדו האמת ואין לאחר אמת כאמתתו, והוא שהתורה אומרת ‘אין עוד מלבדו’, כלומר, אין שם מצוי אמת מלבדו כמותו”^{טז}).

שינוי לשון החסידות

איך עוד אומרים שרק ה’ הוא ‘ריין קלאר פראן’ בלשונות שאנחנו יותר מכירים? אצל הרמב”ם זה נקרא “מחויב המציאות”^{טז} – יש רק דבר אחד שהוא מחויב המציאות (שמציאותו מעצמותו).

איך עוד אומרים בלשון החסידות? “אלקות בפשיטות” וכל השאר “בהתחדשות”. השולחן נמצא? או שכן או שלא, אבל אפילו אם כן זהו חידוש – כי הוא לא באמת נמצא.

בעצם מה שאמר רבי אייזיק בשם אדמו”ר הזקן הוא רק ביטוי חדש – אבל ביטוי הוא מאד חשוב, כמו שאומרים ‘לשון החסידות’. הצורה בה אומרים מאד עושה רושם וחקיקה בנפש. בכל דור צריך גם להחליף לשונות, כדי לרענן ולהתאים את הביטוי למנטליות של האנשים, של הדור – זה העיקר.

יש את המושג “מחויב המציאות”, יש את המושג “אלקות בפשיטות”, וכעת יש לנו ביטוי חדש – “קלאר פראן”, ברור נמצא. כל השאר לא ברור נמצא. יש דבר אחד בכלל שהוא ברור – כל השאר מטושטש. השלחן, וגם מסתכלים על מחשב כאן, המסך – הכל מטושטש. יש רק דבר אחד ברור.

מתי ללכת על בטוח?

איך עוד אפשר לומר? יש רק דבר אחד בטוח. צריך ללכת על בטוח בחיים. מצד אחד,

נט ראה גם לקו”ש ח”ב פרשת פינחס (וביאורו בלחיות עם הזמן שם).

ס קהלת רבה ג, ג.

סא מובא בבעש”ט עה”ת פרשת נח מקור מים חיים אות קסה.

סב פיוט “כל מאמינים” לימים נוראים.

סג תניא, אגה”ק טו.

סד ראה זהר ח”ג רצ, ב; זהר ח”א קכג, א.

סה איוב לב, ח.

נו ירמיה י’, ו’ “והוי’ אלהים אמת” עולה חצי “שמע ישראל הוי’ אלהינו הוי’ אחד” (כמבואר במ”א).

נד הלכות יסודי התורה פ”א ה”ד (ועיי”ש גם ה”ג).

נח במורה נבוכים בכ”מ.

עולה מאליה"^{טו}. לפי הסבר זה, שני האורות הם שני הפסוקים הראשונים של קריאת שמע. שוב, על פי פשט "אור הוי" ו"אור הנשמה" היינו אבא ואמא, חכמה ובינה. היות שהבינה נדלקת ומולידה – מולידה אהבה בלב כאשר מקור האהבה, "אהבה רבה", היא באמא עצמה. אך כנ"ל, גילוי אור ה' אחד והתלהבות הנשמה מאור ה' (אור ישראל) הם עצמם שני הפסוקים הראשונים, "שמע... ואהבת..."^{טז}, חכמה ואהבה. לחיים לחיים.

מההברקה של אבא – התלהבות היא בינה. אבל גם הבן הראשון שלה, החסד והאהבה, גם נדלק. אפשר להסביר ש"שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד" בכללות היינו ש"אחד" הוא "ריין קלאר פראן" ושום דבר אחר לא "ריין קלאר פראן" – ומי נדלק על הענין? הפסוק הבא – "ואהבת את הוי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך". ידוע ש"בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" עולה **שלהבת**^{טז}, "עד שתהא שלהבת

טז שבת כ, א (מובא ברש"י על שמות כז, כ; במדבר ח, ב).

טו ראה אותיות לשון הקדש אות ש.

הלומד על מְנַת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ מורנו הבעש"ט ורבינו הזקן הם שתי בחינות באברהם אבינו – "עפר ואפר".
- ◆ הבעש"ט הזדהה עם העפר ורצה לקיים בעצמו "כי עפר אתה ואל עפר תשוב" (בשפלות טבעית).
- ◆ אדמו"ר הזקן שובר את 'פסלי' התפיסות הקודמות על ה' – כאברהם ששבר את פסלי אביו והושלך לכבשן – ומלמד 'להשרף' על ה' בהתבוננות.
- ◆ השפלות מובילה לשמחה – באמירת 'לחיים' מתאחדות השפלות (גארינישקייט) והשמחה.
- ◆ הבעש"ט מלמד את שמחת הלב הטבעית – "נתתה שמחה בלבי"; אדמו"ר הזקן מלמד את שמחת ההתבוננות המולידה אהבה ויראה – "אם הבנים שמחה".
- ◆ בהנחת תפילין של יד שמים את הבעש"ט על הלב ובהנחת תפילין של ראש שמים את אדמו"ר הזקן על הראש.
- ◆ בחור צריך להגיע לישיבה עם שמחת-לב טבעית ועל הישיבה להוסיף לו את שמחת המח בלימוד תורה לשמה.
- ◆ שמחת הלב היא "אור ישראל" ושמחת המח היא "אור הוי".
- ◆ באמירת "שמע ישראל" יש להתכוון גם לישראל-סבא – יעקב אבינו ומורנו רבי ישראל בעל שם טוב.
- ◆ ה' הוא הדבר היחיד שנמצא בבהירות ("ריין קלאר פראן") – "מציאותו מעצמותו", "אלקות בפשיטות" – וכל השאר 'מטושטש'. הנשמה היא מי ש'נדלקת' על ה' שנמצא בבהירות.
- ◆ בכל דור צריך לדענן את לשון החסידות – כך שתתאים למנטליות של הדור.
- ◆ באמונות ודעות צריך ללכת על בטוח – על בהירות ה' – אך במעשה לא תמיד אפשר ללכת על גשר של ברזל.
- ◆ "אור הוי" מופיע בהצהרת "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד" ו"אור ישראל" בשלהבת האהבה של "ואהבת את הוי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך".

שיעור

"ירידה צורך עליה" במסע הנשמה לגוף

"אכן רוח היא באנוש"

קיצור מהלך השיעור

בשיעור נוסף בנושא "ירידה צורך עליה" – שנלמד מחשון השנה (ושיעור יסודי עליו פורסם בתחלת חדש אלול) – יש כמה הסברים ל"ירידה צורך עליה" של **הנשמה לגוף** הגשמי. כמוכן, הדברים שייכים לימי ההכנה **לראש השנה** – היום בו נברא אדם הראשון, כשנשמתו החלה את מסע ה"ירידה צורך עליה", שהוא גם היום בו חטא אדם הראשון וירד שוב לתהומות, ירידה אחר ירידה, הכל לצורך עליה עוד יותר גבוהה (וראה גם בשיעור הבא). **פרק א** פותח בהקבלה מחודשת של **ארבעת היסודות** למכלול שמהאלקות עד הגשמיות, כשהוא ממקד את העליה והירידה לתחום הרוח של האדם. **פרק ב** נותן ארבעה הסברים יפים לתהליך שעוברת הנשמה – ירידה ממצב של **"עומד"** צורך עליה למצב של **"מהלך"** (שאינו מרוצה ממקומו ותמיד שואף להתקדם); ירידה מחוסר מודעות צורך עליה להתבוננות המעוררת של **"דע מאין באת"**; ירידת הנפש האלקית לפעול אתכפיא בנפש הבהמית ומתוך כך אתהפכא בנפש השכלית; ירידה לצורך מלכות על המציאות – מלכות שהפתח לעליה אליה הוא קבלת **עול מלכות שמים**. הפרק מסיים בקישור בין העליה שנפעלת בנפש האדם, למדרגת היחידה שבנפש, לעליה ל**ביאת המשיח**. בחרנו לפרסם כאן את ההסברים שיש בהם יותר 'עבודה'. הסבר נוסף, שיש בו יותר 'השכלה', מופיע בשיעור המלא שישלח ברשימת התפוצה בע"ה – להרשמה: itiel@pnimi.org

א. "ירידה צורך עליה" ביסוד הרוח

גשמיות רוחניות נשמות אלקות

והיצר הרע, שניהם רוחניים – והגשמיות היינו גופו וצרכיו הגשמיים. אבל את הנשמה עצמה אי אפשר להגדיר כרוחניות, היא יותר מרוחניות. כל שכן אלקות ממש, געטליכקייט, שלמעלה גם מהנשמות.

יש באדם גשמיות ורוחניות, כמו שמברכים – שתתברך בגו"ד, בגשמיות ורוחניות. רוחניות האדם כוללת את המלאכים שבו – היצר הטוב

הם אש, החיות (במרכבת יחזקאל) שביצירה^ב הן רוח – הרוח מובילה אותן^ג. הרוח היא הרוחניות, הִזו של שם הוי' בכללות.

גשמיות לשון גשם – "גשם נדבות תניף אלהים"^ד – מים. ברור שגשמיות שייכת לעולם העשיה – "אם בחקתי תלכו... ונתתי גשמיכם בעתם"^ה היינו ברכה בפועל, בעולם העשיה. גשמיות היא גם הזכות של האדם להגשים בחיים – ליישם למעשה – את משימותיו, את החפץ הפנימי שלו. גשמיות היא הקצה השני של אלקות – אל לנו להגשים את האלקות, לתת צורה מגושמת – אך בכל אופן גשמיות אצלנו היא דבר מבורך, ה' רוצה להשפיע לנו בני־חיי־מזונו, "יותר ממה שהעגל רוצה לינוק הפרה רוצה להניק"^ו כל טוב סלה.

אם הקבלנו את בי"ע לאש־רוח־מים – איפה העפר? חייבים לומר שהוא גם עשיה, עוד למטה מהמים^ז. צריכים לומר שבעולם העשיה יש פנימיות וחיצוניות. הפנימיות היא הגשמיות, הגשם־המים, והחיצוניות היא החומריות – העפר־האדמה (אדמת חמרה). הרמז לחילוק דווקא בעולם העשיה הוא "אף עשיתיו"^ח – "אף" בא לחלק^ט. בפשט, ה"אף" מחלק בין "יצרתיו" ל"עשיתיו", אבל בפנימיות הוא מחלק לשני רבדים בעשיה גופא. הרובד הפנימי יותר הוא הגשמיות – שהיא בדרך כלל בסדר, ה' רוצה גשמיות. הבעיה היא הגסות, הגראבקיטי של האדם, גסות רוח, שבאה מהתחושה החומרית, שקשור לחומר. חומריות גם לשון חמור – הוא משמש, הוא טוב, יש לו תפקיד, אבל הוא חמור, בהמה טמאה (ולא שור או כבש, שהם לפחות

אלה ארבע מדרגות, כנגד י־ה־ז־ה: הִי, "הוי' בחכמה"^א, היא אלקות. שרש הנשמות – "מחצב הנשמות" בלשון האריז"ל^ב – הוא בינה^ג, אמא, "נשמת שדי תבינם"^ד, ה עילאה. אלקות־נשמות הם י־ה, "הנסתרת להוי' אלהינו"^ה, שהן גם "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"^ו – הנשמה היא "חלק אלוך ממעל"^ז. הגשמיות והרוחניות – אותם מצמידים כשמברכים בגו"ר – הם זה. הִזו היא רוחניות (מתאים להקבלת הרוח בחמשת חלקי הנשמה, נפש־רוח־נשמה־חיה־יחידה, לִזו) ו־ה תתאה גשמיות.

ההקבלה לארבעת היסודות

אפשר להקביל את ארבע הדרגות גשמיות־רוחניות־נשמות־אלקות לעולמות אצילות־בריאה־יצירה־עשיה^א, אבל יותר חידוש להקביל לארבעת היסודות – אש־רוח־מים־עפר.

הקושי בהקבלה זו הוא שממנה עולה שהאש כנגד אלקות, אצילות. אמנם מפורש ש"הוי' אלהיך אש אִכְלָה"^ב, אבל ודאי שזו אש שלמעלה מיסוד האש הנברא והמוכר לנו – האש המוכרת מתאימה יותר לשרפים, מלאכי עולם הבריאה, ולענינו, לנשמות ש'נדלקות' ו'שרופות' על אלקות. אם כן, יש שתי בחינות אש – "סמכוני באשיות"^א – אש אלקית ממש באצילות ואש נבראת בבריאה.

כמו שהשרפים (במרכבת ישעיהו) שבבריאה

נרשם ע"י איתיל גלעד. לא מוגה. ט' ניסן תש"פ – הקלטה. א משלי ג, יט.

ב ראה שערי קדושה ח"ג ש"ב.

ג ע"ח ש"מ פ"ו.

ד איוב לב, ח.

ה דברים כט, כח.

ו ראה זהר ח"ג רצ, ב; זהר ח"א ככג, א.

ז איוב לא, ב.

ח המכוונים בפירוש כנגד המחצבים (ושם מחצב הנשמות בבינה).

ט דברים ד, כד.

י ראה גם שיעור ח"י אלול ש"ז – נדפס לעיל בחוברת.

יא ש"ש ב, ה.

יב ראה הקדמת תקו"ז ד, א; פרדס רמונים ש"ט ז פ"ו; ספר הליקוטים ישעיה פ"ו; שערי קדושה ח"ג ש"ו.

יג יחזקאל א, יב: "אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו...".

יד תהלים סח, י.

טו ויקרא כו, ג'ד.

טז פסחים קיב, א.

יז ראה פרדס רמונים ש"ט פ"ג.

יח ישעיה מג, ז.

יט ראה לקו"ת תחלת פרשת בלק.

את סוד ההתרחשות עם הרוח – מי שיש לו "נשמת שדי" יכול להבין את סוד "ירידה צורך עליה", ירידת הנשמה לגוף לשם העליה, עם כל אופני העליה.

רוח האדם ורוח הבהמה – שמות מה רבן

יש פסוק מובהק שאומר בפירוש שהעליה והירידה שייכות לרוח דווקא – "רוח בני האדם העלה היא למעלה ורוח הבהמה הירדת היא למטה לארץ"¹³. יש רוח יורדת, "רוח הבהמה", ורוח עולה, "רוח האדם". מה הן שתי הרוחות באותיות של קבלה? **בהמה** בגימטריא **בן** (המילוי התחתון של שם הוי' ב"ה, שכנגד ה תתאה, **יוד** **הה וו** **הה**) ו-**אדם** בגימטריא **מה** (מילוי שם הוי' ב"ה שכנגד הו שבשם, **יוד** **הא ואו** **הא**). הרבה פעמים אנחנו מסבירים שבעבודת הנפש השמות **מה רבן** – שני מילויי שם הוי' ב"ה – הם בטול ושפלות¹⁴.

הכלל הוא שכל נקודה בעולם האצילות, שהוא עולם התיקון, כוללת **מה רבן**. כלומר, כל נקודה של אדם מתוקן, נפש מתוקנת, כוללת גם "רוח הבהמה הירדת היא לארץ" וגם, בפנימיות, "רוח האדם העלה היא למעלה" שמתקנת אותה ומבטיחה שסוף הירידה הזו לעלות באין ערוך יותר גבוה מהמקום הקודם. זהו יחוד **מה רבן**, שהוא סוד **מהיטבאל**, כידוע¹⁵ – גימטריא **מה רבן** – אשת הדר¹⁶. אם כן, הסוד של "ירידה צורך עליה", בו אנו עוסקים, הוא עומק הסוד של כל עולם התיקון, תכלית מעשה בראשית.

ב. עלית הנשמה ע"י ירידתה

מהי ירידת הנשמה לגוף – ובפרט הרוח

הבהמה טהורה).

הסברנו כעת מבנה יסודי שסימנו **אש-אש רוח מים עפר** (עולה ד פעמים **שדי** – **שדי** פנים ואחור – "שאמר לעולמו **די** [ד יסודות]"¹⁷):

י	אלקות אש
ה	נשמות אש
ו	רוחניות רוח
ה	גשמיות מים-עפר

"ירידה צורך עליה" ביסוד הרוח

הקדמנו את כל המבנה לצורך הנושא שלנו, "ירידה צורך עליה"¹⁸, השייך בעיקר לרוח: האש עולה למעלה והמים והעפר יורדים למטה – העפר יורד מכח המשיכה, הוא מסמל את הכובד, כח המשיכה למטה ממש, וגם המים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך. ביניהם מרחף יסוד הרוח – המופיע לראשונה בפסוק "ורוח אלהים מרחפת על פני המים"¹⁹ – בו יש גם כח ירידה וגם כח העליה.

לכן מתבקש לומר שגם בנרנח"י של האדם ה"ירידה צורך עליה" שייכת באופן מיוחד לרוח. ורמז יפהפה: **אליהוא בן ברכאל** (בגימטריא **משיח**), המוכיח את איוב ורעיו בסוף ספר איוב, אומר "אכן רוח היא באנוש ונשמת שדי תבינם" (פסוק שאנו אוהבים לצטט). והנה, "אכן רוח היא באנוש", שזה בדיוק "ירידה צורך עליה"! אנוש לשון אנוש – דווקא בחלק החלש של האישיות יש את עיקר הירידה והעליה, "אכן רוח היא באנוש".

ההמשך, "ונשמת שדי תבינם" (שהזכרנו), כבר לא מדבר על הרוח היורדת, אלא על הנשמה²⁰. הנשמה, בתבונתה המיוחדת, מבינה

כ חגיגה יב, א; זהר ח"ג רנא, ב.

כא לקו"ת בהר מא, א ע"פ מכות ז, ב. ראה אמונה ומודעות מאמר "עיקרי האמונה של פנימיות התורה" עמ' רד.

כב בראשית א, ב.

כג באופן מופלא, הפסוק "אכן רוח היא באנוש ונשמת שדי תבינם" כולל (ברמז) את כל הנרנח"י: הרוח והנשמה מפורשות; המלים "אכן... באנוש" שוות בדיוק נפש (שלמטה מהרוח, מתלבשת בגוף הגשמי והחומרי);

המלים "רוח היא" שבאמצע שוות 230, י"פ חיה; והמלים ונשמת שדי" שוות 1110, 30 פעמים יחידה.

כד קהלת ג, כא.

כה ראה באריכות "פרק בעבודת ה'" בספר לב לדעת.

כו ע"ח ש"י פ"ג (מ"ת).

כז בראשית לו, לט.

— ומה העליה שהיא מרויחה ממנה? ניתן כמה הסברים:

ירידה מ"עמדים" צורך עליה ל"מהלכים"

פירוש אחד "ירידה צורך עליה" הוא ירידה מעומד צורך עליה להולך, מהלך. ידוע שהנשמה למעלה, לפני הירידה לגוף, היא בבחינת עומד — כמאמר הנביא "חי הוי' אשר עמדתי לפניו"^כ. גם המלאכים נקראים עומדים, וביחס אליהם נאמר על הנשמות (בעיקר אחרי ירדתן לגוף) "ונתתי לך מהלכים בין העמדים האלה"^{כט}. יש שתי בחינות עומדים למעלה — של הנשמות ושל המלאכות. "חי הוי' אשר עמדתי לפניו" גבוה באין ערוך, באצילות, מעמידת המלאכים. ועדיין, יחסית למה שיהיה אחרי הירידה לגוף, הנשמה למעלה היא עומד.

את הכח ללכת עד אין סוף מקבלים דווקא מהעולם הזה, בסוד "האי עלמא דאזלינן מיניה"^ל — העולם הזה, שאנו הולכים ממנו־מכחו^{לא} — ועליה זו היא כשמחת חתונה, "כבי הלולא דמיא", עליה עד אין סוף שהנשמה משיגה בזכות ירידה מ"חי הוי' אשר עמדתי לפניו" עד מטה־מטה.

השרשים עמד־הלך משלימים ל־169, 13 ברבוע, סימן יפה שצריך את שניהם. קודם צריך להיות עומד — יש ענין בעמידה, כמו בתפלת עמידה. עמידה הרבה פעמים בחסידות היא בטול. אבל הליכה היא שאיפה של "עד אין קץ" — "עד ולא עד בכלל" ועד שנגיע ל"עד ועד בכלל".

ההליכה היא מתוך אי־רצון של ההולך להשאר במקומו, הוא רוצה לעבור למקום אחר — "אסורה מכאן" בשביל להתקרב ולהגיע

כח ע"פ מלכים א' יז, א. ראה זחר ח"א רלג, ב; ח"ג סח, א"ב; זחר חדש (מרגליות) סט, א. ומבואר במאמרי אדה"ז כתובים ח"ב ד"ה "שחורה אני" (עמ' סה), וברבוי מקומוֹת בחסידות.

כט זכריה ג, ז.

ל עירובין נד, א.

לא מאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"ב ד"ה "להבין ענין הלולא דרשב" (עמ' תרסו). ראה חתן עם הכלה עמ' קו.

לשם^{לב} (כאמור במראה הסנה, יסוד יציאת מצרים — תנועת היציאה משעבוד לחירות). לשם כך יש גלים ללכת. שוב, הליכה אומרת שאינך מבסוט איפה שאתה נמצא. כלומר, בתוך כל הליכה יש בחינה של תשובה — אתה רוצה להתקדם בחיים, לא לעמוד על מקום אחד. מה ההרגש של ההליכה? שאתה רוצה לצאת מההסתר והצמצום של הכלי המגביל. אתה נמצא בכלי מגביל, מסתיר ומחשיך, ואתה רוצה "ופרצת"^{לג} — לצאת מההעלם וההסתר של הכלי המגביל. איך יוצאים מהגבול? "בכל מאדך"^{לד} — כמו שאדם יקח את כל הכסף שלו ויפזר הרבה צדקה בלי גבול. בכך הוא יוצא מהכלים שלו, מההגבלה שלו. זו העבודה שלנו כאן.

ב"האי עלמא דאזלינן מיניה" יש גם יציאה־הליכה מהעולם (כפשט "דאזלינן מיניה") — עליה בעקבות הירידה לכאן. אך לעתיד לבוא הכל יהיה בתוך כלי הגוף (כחידוש הרמב"ן^{לה}, לא כדעת הרמב"ם^{לו}) — "אם רץ לבך שוב לאחד"^{לי}, ל"אחד האמת" כאן למטה, נשמה בגוף. אחרי עבודתנו את ה' בתשוקה לצאת מהכלים — הכל יומשך בכלים. כתוב שלעתיד לבוא כל היהודים יהיו בדרגת רבי אמתי — בלי גבול בגבול^{לז}. חסיד הוא שאיפה לבלי גבול, עליה לאחור הירידה, מתוך הירידה מגיעים אליה. עכשיו כולנו חסידים, אך לעתיד נזכה להיות כמו רבי, שהוא בלי גבול בתוך גבול — תכלית העליה תוך שמירה על הכלי של הירידה, שניהם בבת אחת, נשיאת הפכים.

לב רש"י על שמות ג, ג.

לג בראשית כח, יד.

לד דברים ו, ה (וראה רש"י עה"פ).

לה שער הגמול פ"ט.

לו פיה"מ בהקדמת פרק חלק, ובכ"מ.

לז הקדמת תקו"ז (וכך בתניא פ"ו). וראה באורך (על הנוסח הזה ביחס לנוסחאות "שוב לאחור" ו"שוב למקום" בספר יצירה פ"א מ"ח) בחתן עם הכלה הערה קסג, בנפש בריאה חלק שני פ"ב ובכ"ד.

לח ע"פ מאמר רבי הלל מפאריטש, כפי שמופיע בכתבי החסיד ר' יוחנן גרדון. מובא במגדל עד (מונדישין) עשרה מאמרות עמ' שנג ונתבאר באריכות בלב לדעת מאמר "וצדיק יסוד עולם". עיי"ש גם לגבי 'עלית העולמות' העתידי.

ו"איכה"^{מג}, איפה אתה כעת. זו ההשראה תוך כדי הירידה – 'איפה הייתי ואיפה אני עכשיו?'. לא הייתי בעל גאווה, אבל הייתי גבוה, בציוור טוב, בציוור אלקי. זהו ציוור טוב – אבל לא מספיק, לא תכל'ס. הייתי "לפניו", אבל צריך "לאשתאבא בגופא מלכא"^{מד} – לשם כך צריך לרדת, עם הזכרון "מאין באת", ואז לשאוף חזרה לעלות, ו"כל אור חוזר חוזר לקדמותו ממש"^{מה}, שיביא אותי לא רק ל"חי הוי' אשר עמדתי לפניו" אלא "לאשתאבא בגופא מלכא", תכלית ירידת הנשמה לתוך הגוף. לתהליך הזה קוראים גם ירידה מטהרה בשביל לעלות לקדושה – "אנשי קדש תהיון לי"^{מז}.

ירידה לנפש הבהמית צורך עלית הנפש השכלית

נתבונן בעוד פירוש של ירידה צורך עליה. הנפש האלקית יורדת בשביל לפעול על הנפש הבהמית. בנפש הבהמית כלולה גם הנפש השכלית – השכל האנושי, המוחין של הנפש הבהמית. אבל הפעולה, השליחות, של הנפש האלקית שיורדת ביחס לנפש השכלית ולנפש הבהמית מתחלקת לשתי פעולות שונות: הפעולה על הנפש הבהמית היא אתכפיא – לרסן את הנפש הבהמית, שלא תלך אחרי התאוות שלה, של "רוח הבהמה הירדת היא למטה לארץ". הנפש האלקית יורדת לעשות אתכפיא לנפש הבהמית, אבל אל הנפש השכלית היא יורדת בשביל אתהפכא, לא בשביל אתכפיא. מהי אתהפכא? שהנפש האלקית עם הנפש השכלית יחד מתבוננות באלקות, עד שהנפש השכלית כפי שהיא תשיג אור אלקי, ועד ממש לגילוי העצם של האלקות – הכל בתוך השכל שלה. אין לך אתהפכא יותר מזה, שהרי בעולם

הבנת נקודת המוצא על ידי הירידה

עוד צורה של הסבר:

יש משל מפורסם בחסידות^{לט}, שמדמה בעל גאווה למי שנמצא על הר גבוה – כל זמן שהוא נמצא על ההר הוא כלל לא מרגיש שהוא בעל גאווה ואין לו תיקון. כדי שהוא ירגיש את גאוותו עליו להתחיל לרדת – הוא הולך והולך, וברגע שהשיפוע מתחיל לרדת מן ההר הוא 'תופס את עצמו', תוך כדי ירידה, כמה גבוה היה. רוב האנשים בעולם, רובם ככולם, בעלי גאווה – הם צריכים לרדת מן ההר כדי להרגיש את כמה התגאו וכמה הגאווה גרועה. ירידה זו היא תכלית העליה – כי דווקא על ידי הירידה אתה תופס איפה היית.

אך גם מי שאינו בעל גאווה, ובכל אופן הוא למעלה על ההר, אינו מרגיש איפה שהוא היה. אפשר להשתמש באותו משל להסבר הכלל "ירידה צורך עליה": הביטוי הוא "מאגרא רמה לבירא עמיקתא"^מ – מגג גבוה, שכאן הוא הר גבוה, לבור עמוק. תוך כדי שאתה מתחיל לרדת מה"אגרא רמה" שלך, מה שלא יהיה, אתה מתחיל להרגיש איפה היית. הנשמה לפני ירידתה לגוף לא יודעת איפה היא נמצאת, בעולם האצילות, "חי הוי' אשר עמדתי לפניו". למדנו^{מא} שיש 'ציוור' לנשמה, אבל הוא לא מודעות עצמית – היא לא יודעת איפה היא היתה. כשהיא יורדת מהמקום הגבוה והאצילי בו היתה – היא זוכה ומתבוננת "מאין באת", כציווי המשנה^{מב}.

אנחנו תמיד אומרים שרוב דרושי החסידות מתחילים בתיאור ירידת הנשמה לגוף – ההתבוננות שכל אחד צריך לצייר את עצמו. איך אפשר לצייר? נשאר איזה רושם איפה היית

לט כש"ט (קה"ת) אות רלח"א. וראה באריכות אור ישראל ח"ב שער ז בספור "המכיר את מקומו".

מ ע"פ חגיגה ה, ב.

מא בשיעור בתורת שלום שמח"ת תער"ב – נדפס בגליון כי תצא.

מב אבות פ"ג מ"א.

מג בראשית ג, ט.

מד זהר ח"א ריז, ב.

מה שער האמונה (אדהאמ"צ) פט"ו (ובהמשך שם). ובכ"מ.

מו שמות כב, ל.

למלוך. הוא צריך לרדת לדגת הים – בשביל למלוך עליהם. כל הירידות הן בשביל בסוף להגיע למלכות – תכלית הירידה היא מיניה וביה, להפוך את הירידה למלכות. חז"ל אמרו: שאם האדם זוכה הוא רודה בחיות ואם אינו זוכה הוא נעשה ירוד תחת ממשלת החיות. אם כן, הירידה – "ורדו" – היא ודאי לצורך רדיה, שיהיה רודה ומלך.

כדי שהאדם יהיה מלך הוא עצמו צריך לקבל עול מלכות שמים. ברגע שהוא מקבל עול מלכות שמים הוא מתחיל להתעלות מה"לא זכה" שנעשה ירוד. ראשית הכח והעליה של האדם, אחרי שהוא ירד, הוא קבלת "עול מלכות" – זהו "עול מלכות" של מלך עליון, המעלה את האדם ("ישב בסתר עליון"^{נא} – ה"עליון" יושב ב"סתר", בגימטריא "ירידה צורך עליה", וכשמתקשרים אליו בקבלת עול הוא מעלה אותך). ברגע שמקבלים עול מלכות שמים כדבעי הירידה מתחילה להתהפך לרודה – שגם אתה תזכה להיות מלך, כי "עבד מלך – מלך"^{נב}. שוב, כדי להיות מלך צריך להיות "עבד מלך" – לקבל עול מלכות שמים, שמקשר אותך לעליון, המעלה אותך מעלה-מעלה.

ירידה מחיה צורך עליה ליחידה

הסברנו בפתיחת הדברים ש"ירידה צורך עליה" שייכת בעיקר לממד הרוח שבנרנח"י – "אכן רוח היא באנוש". ברוח – תחום הרגש והיצרים – מורגשות במיוחד הירידות והעליות, אך תכלית העליה נוגעת לרמות העמוקות ביותר של מקיפי הנפש^{נב}:

בברכות השחה, על הבקו, אומרים "אלהי

נ בראשית רבה ח, יב.

נא תהלים צא, א. וראה בלקוטי לוי יצחק לתניא פכ"ו – נלמד בשיעור ד' ניסן ש"ז – כי "ישב בסתר עליון" היינו החכמה ("עליון"), מוחין דאבא, שהם הפועלים את העליה.

נב שבועות מז, ב.

נג וראה לעיל הערה כה שבפסוק "אכן רוח היא באנוש" רמוזות גם החיה והיחידה.

הזה האדם משתמש בשכלו כדי להשיג את תאוותיו – כל מה שהוא רוצה בעולם הזה – אבל הנפש השכלית היא-היא חומר הגלם המוכשר והמצוין להשיג מה שרק תדריך אותו. צריך את ההדרכה והעידוד של הנפש האלקית. יש משהו בנפש השכלית שהיא יותר חכמה, יותר 'בחור מוכשר', אפילו מאשר השכל של הנפש האלקית. פלאי פלאים! אבל היא צריכה את ההדרכה, ההשראה והעידוד של הנפש האלקית – כדי לכוון איך להשתמש בכשרון הגדול שלה, השכל האנושי שלה.

אם כן, הירידה היא לצורך שני דברים – אתכפיא לנפש הבהמית ואתהפכא לנפש השכלית. כדי לחולל את האתהפכא לנפש השכלית צריך את האתכפיא לנפש הבהמית. כל זמן שלא עושים אתכפיא לנפש הבהמית – אדם משתמש בשכלו כדי להשיג את תאוותיו, כנ"ל. ברגע שאתה שובר ומבטש את הנפש הבהמית כדבעי, כמו שהחסידות מלמדת – "עזב תעזב עמו"^{מז}, לא על ידי צומות דווקא^{מח}, לא לשבור אותה קשה, לא להיות אלים יותר מדי, צריך הרבה חסידות כדי לדעת איך עושים את האתכפיא נכון – אתה משחרר את הנפש השכלית, כך שתוכל לעשות עליה 'מבצעים'. איזה 'מבצעים'? דווקא של התעמקות בחסידות, אתהפכא, שהיא תשיג את האור האלקי. ומהי העליה בסוף? גילוי העצם – גילוי העצם בשכל האנושי.

זהו עוד פירוש חשוב ויסודי ל"ירידה צורך עליה".

ירידה צורך רדיה

עוד נקודה: בשרש רד יש גם לשון מלכות – "פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשה ורדו בדגת הים וגו'"^{מט}. תכלית בריאת האדם היא לרדות-

מז שם כג, ה.

מח ראה הוספות לכש"ט (קה"ת, הוצאה שלישית) אות כא.

מט בראשית א, כח.

מ"קצתי בחיי" ל"קץ שם לחשך"

קוץ רומז למלה קץ, כמו "קץ שם לחשך"^{נח} – כל העולם הזה, ואפילו השרש בו הייתי, לחשך יחשב לעומת האור הגדול של הגאולה, "העם ההלכים בחשך ראו אור גדול"^{נט}, גם הגאולה הפרטית שלי וגם הגאולה של כל עם ישראל. זו העליה לקוצו של י. בחמש עליות המשיח – "הנה ישכיל עבדי, ירום, ונשא, וגבה, מאד"^ס – המכוונות כנגד חמש דרגות הנשמה^{סא} וכנגד חמשת התיקונים שהרמב"ם כותב בסוף החיבור שלו^{סב}, היחידה היא "כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם הוי' לעבדו שכם אחד"^{סג}, ממש "קץ שם לחשך", קידוש ה' הכי גדול בעולם כולו, תכלית המהפכה הרביעית – ממש "קץ שם לחשך".

ידוע הרמז של רבי מרדכי מנדבורנא^{סד} על "בעיני נמי לכם"^{סה} – נמי בגימטריא ק ו' **לכם פ**, סוד הקץ. צריך להגיע לכך שהקץ יהיה "לכם", יגיע לנו בפנימיות. התכלית היא לא לאפס את המציאות, אלא שהמציאות שלנו תהיה מאוחדת עם ה' עצמו – שיהיה בנו גילוי עצמי. העליה זו היא מהקץ, הקצה התחתון ביותר, עולם הזה – כמו שאדמו"ר האמצעי מסביר בהרבה מקומות, צריך להגיע בו למצב של "קצתי בחיי"^{סו}, כמו שרבקה אמנו אמרה על בנות חת, הגויישקייט של העולם הזה – אל הקצה העליון. חייבים להגיע עד לקצה התחתון, עד ל"קצתי בחיי". רבקה היא אשתו של **יצחק**, אותיות **קץ-חי**^{סז}, ואחד הפירושים

נשמה שנתתה בי טהורה היא, אתה בראתה אתה יצרתה ואתה נפחתה בי ואתה משמרה בקרבי ואתה עתיד לטלה ממני ולהחזירה בי לעתיד לבוא, כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי רבון כל המעשים אדון כל הנשמות...". הלשונוה "אתה בראתה, אתה יצרתה, אתה נפחתה בי" הן שלש ירידות מ"טהורה היא", מקור הנשמה בטהירו עילאה^{סח} (טהרה שלמטה מקדושה, כפי שנרמז לעיל). הנשמה יורדת בהדרגה – בריאה, יצירה, עשיה ("נפחתה בי", "אף עשיתיו"). אחר כך כאן למטה מתקיים "ואתה משמרה בקרבי" ו"אתה עתיד ליטלה ממני ולהחזירה בי לעתיד לבוא" – זו כבר עליה.

מה מסבירים בחסידות^{סח}? כיון ש"אתה עתיד ליטלה ממני", כבר מעתה אני מוכן למסור את נפשי לך. מסירות הנפש היא כוונת "אליך הוי' נפשי אשא" בנפילת אפים (פרק כה בתהלים), אחד הפרקים שהמלצנו לומר בימים אלה להמתקת הדינים בעולם). כתוב בחסידות^{סח} שב"שמע ישראל" יש מסירות נפש בכח ובנפילת אפים מסירות נפש בפועל. בברכה זו, על הבקב, כבר חושבים על העליה – על ההסכמה שלי לשתף פעולה ולמסור את נפשי עכשיו, בפועל ממש.

ה"טהורה" כאן, הטהירו, היא סוד החיה שבנפש. יורדים מהחיה, שהיא מקיף – החיה היא אצילות, אחר כך יורדים לבריאה והלאה – אבל העליה היא למה שלמעלה מאצילות לא"ק, לכתה, עולים ליחידה. על היחידה כתוב "יחידה ליחדך"^{סח} – ממש במסירות נפש. בהקבלת דרגות הנשמה לאותיות **י-ה-ו-ה** – יורדים מהי של שם הוי' שבביל לעלות לקוצו של י.

נד תו"א משפטים עז, א; הקדמת לקו"ת לג' פרשיות. נה תניא פמ"א.

נו סידור עם דא"ח שער התפלה סוד"ה "להבין שרשי הדברים הנ"ל" (על "אחרי ה' תלכו").

נד הושענא ליום ג' של חג הסוכות.

נח איוב כח, ג.

נט ישעיה ט, א.

ס ישעיה נב, יג.

סא ע"ח ש"ג (סדר אצילות) פ"ב. ראה חסדי דוד הנאמנים ח"ד עמ' 110. ובכ"מ.

סב הלכות מלכים פ"א ה"ד.

סג צפניה ג, ט.

סד מאמר מרדכי (סיגעט, תר"ס) על פסחים סח, ב. הובא בשיחת ליל ב' דחה"ש תנש"א ס"א.

סה פסחים סח, ב.

סו בראשית כו, מו.

סז זהר ח"א רנב, ב.

האמתית והשלמה. הקץ הזה נקרא "איה מקום כבודו"^{סח}.

סח קדושת כתר.

הוא שאשתו רבקה משפיעה עליו ומחדירה בו גם את הרגשתה שלה לגבי בנות חת, הכלות שלהן, "קצתי בחיי". מהקצה התחתון הזה צריך לעלות ולהגיע לקץ העליון – הגאולה

הַלּוּמִד עַל מְנַת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ האדם כולל גשמיות (גוף וצרכיו) ורוחניות (שני יצרים־מלאכים), אך עצם הנשמה היא למעלה מהרוחניות.
- ◆ אסור להגשים את האלקות, אך גשמיות יהודית היא דבר מבורך – ה' רוצה להשפיע לנו כל טוב.
- ◆ עולם העשיה מתחלק למים־גשמיות בפנימיות ועפר־חומריות בחיצוניות. עלינו להגשים בעולם העשיה הגשמי את משימותינו בחיים ולהפוך את החומריות לחמור המשמש את המדרגות שמעליו.
- ◆ "עליה צורך ירידה" שייכת ליסוד הרוח, המרחף בין האש (העולה למעלה) למים והעפר (היורדים למטה).
- ◆ בנרנח"י הרוח היא היורדת והעולה: כל נקודה באדם המתוקן (סוד עולם התיקון) מורכבת משם בן ושם מה – "רוח הבהמה הירדת היא למטה לארץ" ו"רוח בני האדם העלה היא למעלה" המבטיחה שהירידה תסתיים בעליה שבאין־ערוך.
- ◆ הנשמה יורדת מעמידתה לפני הוי' כדי להפוך למהלכת.
- ◆ המהלך אינו מרוצה ממקומו הנוכחי, המוגבל, ורוצה להתקדם עד אין סוף – ירידה לגבול צורך עליה לבלי־גבול.
- ◆ היום תנועת הנפש החסידית היא יציאה מהעולם־הגבול, אך לעתיד לבוא ימשך כל הבלי־גבול בתוך הגבול – עליה וירידה בו זמנית – בנשיאת הפכים המאפיינת את הרבי.
- ◆ ירידת הנשמה ממקומה הראשון, "איגרא רמה", מאפשרת לה להכיר היכן היתה, להתבונן "מאין באת", ולזכות לעליה שבאין ערוך.
- ◆ הנפש האלקית יורדת כדי לפעול שתי פעולות – אתכפיא בנפש הבהמית ואתהפכא בנפש השכלית.
- ◆ האתכפיא לנפש הבהמית משחררת את הנפש השכלית לאתהפכא של השגת אלקות.
- ◆ כשהופכים את הנפש השכלית מלשמש את תאוות האדם להשכלה אלקית – מתגלה בה עצמות ה' (וזה עליה אפילו ביחס להשגת הנפש האלקית לכשעצמה).
- ◆ האדם יורד לבריאה – ואף נעשה ירוד בפניה – כדי לרדות בכל הנבראים. על ידי קבלת עול מלכות שמים עולים מהירידה וזוכים למלכות – "עבד מלך מלך".
- ◆ הנשמה יורדת מטהירו עילאה – מדרגת החיה, ש"טהורה היא" – לצורך עליה למסירות נפש, גילוי היחידה.
- ◆ מהירידה לחשך העולם הזה, עד תחושת "קצתי בחיי", זוכים לעליה עד לקצה העליון – "קץ שם לחשך" בגילוי אור ה' לעולם כולו, תכלית העליות של מלך המשיח.

שיעור

"ירידה צורך עליה" - דוגמאות

"ירידה צורך עליה" בחיי הכלל והפרט

קיצור מהלך השיעור

"ירידה צורך עליה" היא תהליך שמתחיל ממעלה-מעלה, בהחלטת ה' לרדת' ו**לברוא עולם** – לצורך העליה של "דירה בתחתונים"; ממשיך ב**ירידת הנשמה** לגוף, לצורך **העליה** שתזכה בה; ונחווה ביום-יום שלנו, הרצופים ירידות – ובע"ה גם עליות – הן **בהיסטוריה** של חיי הכלל והן **בחיי הפרט** של כל אחד ואחד. אנו נמצאים בימי **בריאת העולם**, החל מכ"ה אלול; מתכוננים ליום **בריאת האדם** – וירידתו בחטא – בראש השנה; ועסוקים בחשבון נפש על ירידותינו בשנה שעברה ובתפלה והתעוררות רחמים שנזכה בשנה הקרובה לראות בעינינו את **העליות**.
אם כן, אין זמן מתאים יותר להתבוננות נושא של "ירידה צורך עליה", כשהשיעור שלפנינו – חלק נוסף מתוך שיעור מסכם בנושא – עוסק בדוגמאות בחיי הכלל (**בפרק א**) והפרט (**בפרק ב**): גלות וגאולה, **ירידת הדורות ועלית הדורות**, עניות ועשירות, נפילה בתאוות ועוד – הכל בדרך להתעוררות רחמים בתפלה ולביאת המשיח לכלל ולפרט.

א. "ירידה צורך עליה" בהיסטוריה של עם ישראל

ירידת הדורות בחיצוניות ועלית הדורות בפנימיות

כשחושבים על תהליך של ירידה מיד עולה לראש הביטוי "ירידת הדורות". טבע העולם הוא שהדורות יורדים – כל דור הוא פחות נרשם ע"י אית'אל גלעדי. לא מוגה ט' ניסן תש"פ – הקלטה.

מהדור הקודם^א. כתוב שבמקביל – בפנימיות, בנסתר – יש גם תהליך של עלית הדורות. אבל בחיצוניות, בנגלה, רואים את ירידת הדורות. לכן ירידת הדורות מתגלה בעיקר בלימוד הנגלה^ב – הגדולים הם הראשונים, התנאים, שהם

א ראה שבת קיב, ב ובסיום מסכת סוטה.

ב ראה עירובין נג, א.

ב"ירידה צורך עליה" הוא שהעליה תבוא אחר כך, במקום הירידה, ואם הירידה בחיצוניות גם העליה תהיה בחיצוניות, והיא תהיה עליה באין ערוך מהמקום הראשון ממנו ירדנו. איך נבין זאת? ירידת הדורות היא עצם חוויית הירידה – תחושה נפשית שכל הזמן אנחנו יורדים, תחושת אנטרופיה בזמן. מה תהיה תחושת העליה שתבוא עקב ובזכות התחושה שכל הזמן יורדים? קודם כל, יתגלה פה שם שדי – סוד "נשמת שדי תבנים"^ח – "שאמר לעולמו די"^ט, די להתפשט, די לרדת. יש משהו בירידת הדורות שפתאום תפסיק ההרגשה שכל הזמן יורדים – יגמר, עד כאן, די! מה יקרה אז? קודם כל, יתחיל להתגלות שכל הקו הזה – קו שיוורד באלכסון ומסמל את ההיסטוריה, מאדם הראשון והלאה – הוא קודם כל מאוזן לגמרי, לא יורד, מהתחלה עד הסוף יש שוויון. כל הדורות שוים, הכל אותו דבר. שוויון הוא לפעמים טוב ולפעמים לא טוב. אם השוויון מטשטש הבדלות שקיימות על פי תורת אמת, תורת חיים, הוא לא טוב. אבל בדרך כלל, בוד מי שרואה את השם כל הזמן – "שויות הוי' לנגדי תמיד"^י – הכל שוה^{יא}. הוא צריך לראות גם בזמן – באנטרופיה של הזמן, שבאה לידי ביטוי בכך שהדור האחרון באמת פחות בשכל האלקי שלו, בהיקף ידיעת התורה שלו וכו' – שהקו של הגרף מאוזן, מיושר, "ישר יחזו פנימו"^{יב}. הוא רואה שבעצם הכל שוה, כל הגדולים שוים. אם מדברים על הגדולים הכי גדולים, אולי יותר קל להבין – שבאמת משה רבינו והבעל שם טוב והאריז"ל ורשב"י, כל האדמו"רים, הם באותו קו מאוזן. אבל בעצם כולם, אפילו היהודי הפשוט, הוא באותו קו – כל הדורות שוים, הכל שוה. אם רואים שכל ההיסטוריה היא תכנית אלקית, לשכל יהודי ולכל דור יש בה חלק, וכל אחד נדרש

באין ערוך ביחס לאמוראים, שהם באין ערוך לגבי הסבוראים והגאונים, ואחר כך הסבוראים והגאונים לגבי הראשונים, הראשונים לגבי האחרונים והאחרונים לגבינו, אחרוני האחרונים. ההסבר הפשוט לירידת הדורות הוא הריחוק ממעמד הר סיני – כל רגע מתרחקים מהחוויה של קבלת התורה. עלית הדורות בנסתה, בפנימיות, היא כי כל רגע מתקרבים לביאת משיח צדקנו. העתיד לא גלוי לנו, את הגאולה העתידה רואים בינתים רק בעין השכל שבלב, לכן העליה נסתרת. הרבי אומר שצריך לפקוח עינים ולראות ש"הנה הנה משיח בא", וכבר בא, אבל זהו הממד הפנימי של הדורות. לפי העקרון הזה, כתוב שהצדיקים הגדולים – שהגדולה שלהם בתורה היא בעיקר בפנימיות התורה – מהאריז"ל והלאה, לקראת משיח, הם דווקא עולים מדור לדור. אבל שוב, יש מושג ירידת הדורות.

הפנימיות והחיצוניות הם כמו שמות מה רבן שמרכיבים את עולם התיקון^ג – הירידה היא שם בן, "רוח הבהמה הירדת היא למטה לארץ", החיצוניות, והעליה היא שם מה, "רוח בני האדם העלה היא למעלה"^ד, הפנימיות, התהליך לקראת משיח. שם מה עולה אדם ואדם ראשי תבות אדם-דוד-משיח^ה, בסדר של עליה. אדם הוא לשון "אֲדָמָה לְעֵלְיוֹן"^ו – כל אחד מתדמה לעליון ממנו שיבוא אחריו, היינו ענין עלית הדורות.

ירידה, שוויון ועליה

בכל אופן, בחיצוניות יש ירידת דורות, והיא לצורך עליה כפשוטה – לא רק העליה שקיימת בפנימיות. מי שרואה שהעליה כבר מתרחשת בפנים לא רואה כאן "ירידה צורך עליה", אלא שהירידה היא תכלית העליה^ז. אבל הפשט

ג כפי שדובר בחלקו הראשון של השיעור – נדפס לעיל.

ד קהלת ג, כא.

ה ספר הליקוטים האזינו (ועוד); ספר הגלגלים פ"א (ושם פס"ב בשם ספר הקנה); רקאנטי בראשית א, כו; תו"א ויחי מו, ד; המשך "וככה" תרל"ז פ"כ.

ו ישעיה יד, יד.

ז לקו"מ כב, יא.

ח איוב לב, ח. וראה עוד בחלקו הראשון של השיעור.

ט חגיגה יב, א; זהר ח"ג רנא, ב.

י תהלים טז, ח.

יא כש"ט (קה"ת) אות רכא.

יב תהלים יא, ז.

המעבר לחויה

של "שוין בקומתן"
הוא כבר עליה כל
כך עצומה, שינוי
תודעה כה גדול,
כזה שראוי לומר
שהוא עליה שבאין
ערוך, שכבר
קיימנו "ירידה
צורך עליה"

היא באין ערוך יותר מאם לא היינו גולים. כאשר בן המלך שהתרחק מאוד פני אביו המלך שנים ויובלות חוזר עכשיו הביתה – השמחה היא אין סופית. מה העליה? שמחה אין סופית, שלא היתה בכלל אם היה כל הזמן באור פני אביו. שוב, הירידה היא מהארץ לחוץ לארץ, לגלות, והעליה היא מהגלות לגאולה.

בנוגע לירידה זו יש עוד ענין – "אני ישנה" בגלותא"י^י ורק

בפנימיות "ולבי ער" תוך כדי הגלות. בחיצוניות אני ישן לי. מה העליה? "בשכבך ובקומך"^ט. דורשים^ג גם ש"ובשכבך" היינו להסתלק מהעולם הזה – לנוח על משכבו בקבר – והקימה היא תחית המתים, "הקיצו [לשון קימה בבקר] ורננו שכני עפר כי טל אורת' טלך וְאָרֶץ רפאים תפיל"^{כא}. הארץ מוציאה-מרימה את הרפאים המתים שבתוכה. אם כן, יש לנו עוד ירידה צורך עליה – גלות וגאולה, שהן שינה וקימה.

ב. "ירידה צורך עליה" בחיי הפרט – למה נפלת?

עניות (בדעת) לצורך עשירות (בדעת)

בחיי הפרט יש שינוי מובהק של ירידה – ירידת אדם מנכסיו. גם ירידה זו היא כדי שיעלה באין ערוך יותר, בזכות הירידה, עד כדי כך שישתכל אחר כך ויראה למפרע שהירידה עצמה היתה תחלת העליה – שהיא היתה נקודת תפנית, סוד קרן זווית ואין^{כב}, שהביאה אותו לכיוון חדש בחיים. כל ההצלחה אחר כך,

לעבודה שלו בדיוק לפי יכולתו – רואים שבעצם הכל שווה.

המעבר לחויה של "שוין בקומתן" הוא כבר עליה כל כך עצומה, שינוי תודעה כה גדול, כזה שראוי לומר שהוא עליה שבאין ערוך, שכבר קיימנו "ירידה צורך עליה". אך אחר כך הקו מתהפך מהכיוון הראשון, הירידה ומתחיל לעלות. זה כבר "אשת חיל עטרת בעלה"^{כג} – שהאשה תעלה מעל הגבה. זהו בעצם גילוי

הפנימיות של מה שקורה עכשיו – "ילכו מחיל אל חיל"^{כד} גם בדורות, כל דור הוא הליכה מחיל אל חיל ביחס לדור שקדם לו.

ירידה לגלות לצורך עליה לגאולה

יש עוד דוגמה פשוטה של ירידה בתולדות עם ישראל – משהו פשוט, שמעסיק (או לפחות אמור להעסיק) אותנו כל הזמן – גלות וגאולה. גלות וגאולה הן בפירוש ירידה ועליה:

הפשט של גלות הוא שגולים-יורדים מארץ ישראל. "ארץ ישראל גבוהה מכל הארצות"^{כה}, וכשיוצאים-מתגרשים מהארץ – "מפני חטאינו גלינו מארצנו"^{כו}, כמו שאחרי חטא אדם הראשון ה' גרש אותו מגן עדן – אנו יורדים פלאים. אם כן, מהי הגאולה? בפנימיות, הרבי מסביר^{כז} שגאולה היא הכנסת א בתוך ה-גולה שהופכת ל-גאולה, ואז רואים שכל הירידה היא תכלית העליה. בפשטות העליה היא ששבים לציון ברנה – הגאולה היא עליה.

אפשר להבין טוב מאד שכאשר שבים לציון מתוך הגלות, עצמת האור שמתגלה בגאולה

יג משלי יב, ד.

יד תהלים פד, ח.

טו ספרי דברים פ'סקא כג.

טז מוסף לשלשה רגלים.

יז שיחת פרשת אחרי מות-קדשים ופרשת אמור תשנ"א. מבואר באריכות במאמר "מגולה לגאולה" בספר מודעות טבעית.

יח שה"ש ה, ב; זהר ח"ג צה, א.

יט דברים ו, ז; יא, יט.

כ ספרי ואתחנן פ'סקא ט.

כא ישעיה כו, יט.

כב מאמרי אדה"ד הקצרים מגילה ד"ה "ענין מה בין חסידי" עמ' שדמ; פלח הרומן ד"ה "בראשית ברא" הא' ד, ב. ראה זהר ח"ג קכ, א.

באין ערוך, היא בזכות אותה ירידה.

כתוב "אין עשיר אלא בדעת" ו"אין עני אלא בדעת"^{כז}. אם כן, ירידת אדם מנכסיו רומזת גם לירידה בדעתו – שאדם יורד לקטנות מוחין. כך מסופר גם על הצדיקים הגדולים ביותר, ומבואר על הפסוק "שבע יפול צדיק וקם"^{כח}. אפילו מורנו הבעש"ט ירד לעתים לקטנות גדולה ביותר, עד כדי כך שכתוב שאחד מיסודות תורת הבעש"ט הוא הלימוד איך מתמודדים עם קטנות מוחין, מה עושים בקטנות מוחין ואיך חוזרים לגדלות מוחין שבאין ערוך יותר.

גם בקבלה יש מושג של גדלות א' שאחריה צריך לרדת לקטנות ב' ורק ממנה ניתן לעלות לגדלות ב' – לראית המהות, "עין בעין יראו"^{כט}. כל הכוונות של ליל הסדר וספירת העומר עד שבועות הם סביב ירידה צורך עליה – שיוורדים לקטנות מוחין, יורדים מהנכסים הרוחניים שהם הדעת, כדי לעלות אחר כך לגדלות. מקטנות א', שהיא אמונה, לגדלות א', שהיא ידיעת המציאות, וממנה יורדים לקטנות ב', בטחון, בשביל לעלות באין ערוך לגדלות ב', ראית המהות^ל.

ירידה בתאוות צורך עליה באהבת ה'

יש עוד משמעות פשוטה לירידה – ירידה שקיעה בתאוות. אדם שכילד קבל חנוך טוב, אהב ללמוד תורה, הצליח בלימוד התורה – אבל היצר החכם המחוכם לאט-לאט מרגיל אותו לאכול דברים טעימים ולהנות מהחיים, לרדת לתאוות הגשמיות. אחר כך, כשהוא מתבגר, מתעוררת התאוה העיקרית – תאוות יחסי אישות. הוא נלכד ברשת התאוות, שמורידות אותו פלאים.

כג ראה נדרים מא, א.

כד משלי כד, טז. ראה חינוך קטן בתניא.

כה ישעיה נב, ח.

כו ראה לב לדעת מאמר "אמונה ובטחון" פ"ו. ובכ"מ.

קודם כל, צריך לדעת מה עושים, וגם בשביל מה זה טוב – מה העליה שתבוא בעקבות הירידה הזו? למה טוב שהאדם בחייו יורד לתוך תאוות? דברנו על ירידה של אדם לקטנות מוחין – קטנות בשכל, מילא, לא הכי נורא. לחב"ד הירידה קשה ונוראה – כמו כאשר הבעש"ט יורד לקטנות מוחין – אבל זו עדיין לא ירידה ממש ללכלוך ח"ו. גם בתאוות יש שדין יהודאין ושדין נוכראין – תאוות היתר ותאוות איסור^{לז}. קודם האדם יורד לשדין יהודאין, אבל ח"ו יכול להגיע גם לשדין נוכראין. לשם מה?

כתוב שהירידה נועדה כדי שהאדם יגיע לאהבת ה' שלא היה מגיע אליה אף פעם – אהבה של "בכל מאדך"^{לא}. בלי לרדת לתאוות, להרגיש מהי תאוה – מה נקרא "טעם ביאה"^{לב} – אי אפשר להגיע ל"ובכל מאדך". רבי אייזיק מהומיל מסביר^{לג} שדווקא ב"גמר ביאה" מתגלים הכחות המאדיים של הנפש^{לד}. ל"בכל לבבך" – בשני יצריך^{לז} אפשר להגיע בלי לרדת – אפילו שמדובר בשני היצרים. הרמב"ם מסביר^{לז} שהכוונה להכרת ה' גם בשעת כעס, שעת עברה, שבמובן מסוים מיד מתקנת את היצר. הוא לא מדבר על יצר הרע של עריות. לפי הרמב"ם "בשני יצריך" היינו התעוררות של טוב ושל חסד, יצר הטוב, והתעוררות של גבורה ודין, עברה וכעס, יצר הרע. אבל דווקא השקיעה בתאוות מאפשרת עליה משם שהיא לא רק "בכל לבבך" – בשני יצריך" ולא רק "בכל נפשך" – אפילו נוטל את נפשך", אלא דווקא "בכל מאדך".

אם כן, תיקון הירידה לתאוה הוא "בכל מאדך" – בכל ממונך" – באמת לפזר צדקה בלי סוף, כמו שכתוב בתניא^{לז}. תיקון פנימי עוד

כז ראה תניא פ"ח.

כח דברים ו, ה.

כט וראה סנהדרין עה, א.

ל שני המאורות ח"ב סימן ד (לד, א"ב).

לא וראה סוטה ט, ב.

לב ברכות פ"ט מ"ה.

לג פיה"מ שם.

לד אגה"פ פ"ג. אגה"ק י.

בלי לרדת לתאוות,
להרגיש מהי תאוה
- מה נקרא "טעם
ביאה" - אי אפשר
להגיע ל"ובכל
מאדך"

אפשר לעלות בלי בושה, בלי "נהמא דכסופא". הירידה שלנו למטה – לפי כל הפירושים שלה – היא ירידה שגורמת להתסכל מלמעלה על מי שיוורד ולרחם עליו. הירידה מעוררת רחמי שמים, בחינת יעקב (שמדתו רחמים) שירד למצרים. הרחמים שמתעוררים מלמעלה כשה' רואה את עוצם הירידה ואת הטראומה של הירידה, כל מה שהיא גורמת לנו, הם בסוד "יעקב [שמדתו רחמים] אשר פדה את אברהם [שמדתו אהבה]"^{מג} – הרחמנות הגדולה על הירידה שלנו פודה-מגלה את אהבת ה' אלינו גם כשאיננו בסדר. אז בזכות הירידה והרחמים שהיא מעוררת, מתחילים לעלות עד אין סוף, ש"כל אור חוזר חוזר לקדמותו ממש".

גם החזן, בעל התפלה שרוצה לעורר רחמים, "יורד לפני התבה" – "ממעמקים קראתיך הוי"מ"^{מז}. כדי שהתפלה תעלה לשמים ותפעל את פעולתה צריך דווקא לרדת – להתפלל מתוך מקום עמוק והכנעה כעבדא קמיה מריה^{מח}, בבטול המציאות, בהתפשטות הגשמיות ממש. אפשר לחשוב שהתפשטות הגשמיות היא עליה, אבל בהתפשטות הגשמיות של "ואציעה שאול הנך"^{מט} – שיוורדים לשאול ומשם מתפללים לה' – בטוח שה' שומע ועונה, ונוצר יש מאין ואפס המוחלט רצון חדש, "יהי רצון מלפניך".

דמות מובהקת של "ירידה צורך עליה" היא יהודה^{מז}, שכתוב שירד מאת אחיו אחרי מכירת יוסף^{מח}, אבל תכלית הכוונה היא עליה. כתוב במדרש^{מט} שבזמן אותה ירידה הקב"ה עוסק בבריאת אורו של משיח – בסיפור יהודה

יותר הוא הפירוש השני של חז"ל – "בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו במאד מאד". מי ששקוע בתאוות בטוח שה' ירחץ את הצואה שלו – ה', המלך בכבודו ובעצמו, בא לרחוץ את צואת בנות ציון^{לח}. ה' רוחץ וממרק את צואת התאוות – במיוחד התאוות בענין פגם הברית – על ידי יסורים^{לז}, ואז צריך "בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו במאד מאד".

ידוע ש"ובכל מאדך" שוה ענג – "אין בטובה למעלה מענג ואין ברעה למטה מנגע"^{לז}. פגם הברית, שהוא ירידה לתוך התאוות, הוא נגע – גם מלשון נגיעה, נגיעות אסורות – והתיקון הוא ענג, ענג כפשוטו, אהבה בתענוגים, "מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים"^{לח}, שיא שיר השירים.

זהו עוד נושא מאד חשוב של "ירידה צורך עליה" – הירידה לתוך התאוות לצורך העליה לאהבת ה' מלאת עצמה, "בכל מאדך", "מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים".

ירידה לצורך תשובה, תפלה וגאולה

אפשר לסכם את התהליך של "ירידה צורך עליה" בעוד צורה:

הירידה לעולם הזה, ירידה למקום בו צריך לעבוד קשה בשביל לצאת ממנו נקי – "ברוך אתה בבאך וברוך אתה בצאתך"^{לט} – היא כדי שהשכר שה' רוצה לתת לנו לא יהיה "נהמא דכסופא"^מ, שלא נתבייש. צריך להגיע למצב של חטא, שהרי "אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב לא יחטא"^{מא}, עד שנתבייש מהחטא שלנו. בדגע שמגיעים לבושה, שאנו מתביישים מהחטא, ה' כבר מוחל לנו – "כל העושה דבר עבירה ומתבייש בו מוחלין לו על כל עונותיו"^{מב} – ואז

מג ישעיה כט, כב. וראה תניא פל"ב ופמ"ה.

מז תהלים קל, א.

מח מה שבת י, א.

מט תהלים קלט, ח.

מז גם לשלמה המלך, מצאצאי יהודה, יש תכונה של "ירידה צורך עליה". לפי הגמרא הוא היה מלך, אחר כך הדייט ובסוף מלך (מגלה יא, ב) – חזר בסוף להיות מלך ביתר שאת ויתר עז.

מח בראשית לח, א.

מט בראשית רבה פה, א.

לה עפ"י ישעיה ד, ד.

לו תניא אגה"ק כב (נלמדה בשיעור ח' ניסן ש"ז).

לז ספר יצירה פ"ב מ"ד.

לח שה"ש ז, ז.

לט דברים כח, ו (וברש"י שם).

מ ירושלמי ערלה פ"א ה"ג.

מא קהלת ז, כ.

מב מברכות יב, ב.

המקוריים²³). מכך נולד משיח. סימן שמהירידות שאדם חווה בחיים ה' רוקם סיפור שלם, כדי שמתוכו יולד המשיח – גם המשיח הפרטי שלו. לכל אחד יש משיח, וכדי שהוא יולד צריך לרדת.

נב וראה בראשית רבה יב, ו.

ותמר, בהמשך לאותה ירידה, שממנו נולד פרץ וממנו בא משיח (עליה ל"ואלה תולדות פרץ"²⁴, מלא דמלא, יותר מ"תולדות השמים והארץ"²⁵).

נ רות ד, יח.
נא בראשית ב, ד.

הלומד על מִנַּת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ בחיצוניות ישנה ירידת הדורות – כל דור מתרחק מהר סיני (שהיה גלוי לעיני כל ישראל). בפנימיות ישנה עלית הדורות – כל דור מתקרב לגאולה (הנסתרת עדיין מעינינו).
- ◆ הירידה בחיצוניות מתבטאת בירידה בגדולה בתורת הנגלה. העליה בפנימיות מתבטאת בעליה בגדולה בתורת הסוד.
- ◆ כשה' יאמר די לירידת הדורות תחושת האנטרופיה בזמן תתחלף בהכרה של שויון בין כל הדורות – "שוין בקומתן" – ובהמשך בעליה לתודעת "אשת חיל עטרת בעלה".
- ◆ שויון שמבטל הבדלות על פי תורה הוא רע. השויון הטוב הוא מתוך ראית ה' תמיד – "שויתי הוי' לנגדי תמיד".
- ◆ הגלות היא ירידה מהארץ לצורך שמחת הגאולה בעליה חזרה לארץ – שמחת שיבת הבן אל אביו.
- ◆ עומק הגלות הוא שינה בחיצוניות (וערות בפנימיות) – שכיבה (מיתה) צורך קימה (תחיה).
- ◆ ירידת האדם מנכסיו תתגלה כנקודת תפנית – ראשית העליה – לכיוון חדש בחיים והצלחה באין־ערוך.
- ◆ גם ברוחניות קיימת ירידה מנכסים – ירידה מגדלות מוחין לקטנות מוחין – שתכליתה עליה לגדלות עליונה יותר.
- ◆ אדם התחנך היטב וככל שהוא גדל היצר מפיל אותו ברשת התאוות – מתאוות אכילה ונוחות ליצרא דערויות ומתאוות היתר לתאוות איסור.
- ◆ תכלית הירידה לטעום טעם תאוה היא להגיע לאהבת ה' "בכל מאדך" ו"אהבה בתענוגים".
- ◆ תיקון הנפילה בתאוה – פגם הברית – הוא עבודת פיזור צדקה בלי־גבול ("בכל מאדך" – בכל ממונך) וקבלת היסורים באהבה ("בכל מאדך" – בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו במאד מאד").
- ◆ אדם יורד לעולם כדי להנצל מ"נהמא דכיסופא" – כשנופלים לחטא ומתביישים בו נמחלים כל העוונות וניתן לעלות ללא בושה.
- ◆ הירידה מעוררת רחמים שפודים־מגלים את אהבת ה' אלינו.
- ◆ ירידה לפני התבה היא תפלה מתוך התפשטות הגשמיות של "ואציעה שאול הנך" – המבטיחה את מענה ה' מלמעלה.
- ◆ מנפילותיו של האדם אורג ה' את אורו של משיח – המשיח הכללי וגם המשיח הפרטי.

שפת אמת

פרשת נצבים

מפתח הלב

— הברכה של "הפותח" היא על שהקב"ה זיכנו לדבר בתורה ולפתוח את ה'גליא' שבה, "בפיך", ואילו הברכה של "החותם" היא על ממד ה'סתים' (חתום וסתום), הפנימיות שמתגלה על ידי הקריאה, "ובלבבך" "לב חכם ישכיל פיהו".

האור הגנוז

"וירא אלהים את האור כי טוב" — כי טוב לגנוז, "והיכן גנוז? בתורה. על ידי קיום המצוות מתגלה האור הגנוז בתורה. על השבת נאמר "מתנה טובה יש לי בבית גנוז", ולכן בכח מצות השבת ביחוד לפתוח ולגלות את האור הגנוז בתורה.

"ובלבבך" היינו גילוי הסתים שבתורה, כנ"ל. המצוות בכלל הן המפתח לאור התורה, לגלות "תעלמות חכמה", והמצוות המיוחדות של "חובות הלבבות" (שש המצוות התמידיות) הן המפתח ל"רעותא דלבא", "תעלמות לב" שמעלה מתעלומות חכמה — כמבואר שהיחידה שבנפש שוכנת בנקודה הפנימית שבלב. זהו "מפתח הלב", והרמוז: **מפתח** = 528, המשולש של **לב** (סכום כל המספרים מ-1 עד 32).

"בפיך" הוא הגליא של התורה, ברכה ראשונה של הפותח, "ובלבבך" הוא הסתים של התורה, ברכה אחרונה של החותם. והן שתי בחינות קול, "קלא פנימאה" דלא אשתמע, הלב,

"כי המצוה הזאת" ... אומר השפת אמת: יש בתורה סתים וגליא², "לא נפלאת היא ממך" היינו בחינת ה'סתים' שבתורה, תורה שבכתב היורדת מן השמים שתומה ומלאה סודות ורזין, ועליה נאמר בפסוק הבא "לא בשמים היא". "ולא רחוקה היא" זו בחינת ה'גליא' שבתורה, תורה שבעל פה, ועליה נאמר בהמשך "ולא מעבר לים היא". והסיום "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשתו" — "בפיך" זו תורה שבעל פה, גליא, "ובלבבך" זו תורה שבכתב, סתים.

אך כדי 'לפתוח' את התורה (כלשון המדרש דלקמן) צריך את המפתח המתאים והוא המצוות, "כמו שכל מפתח יש בו צורה כדמות המנעול ובו אפשר לפתוח, כן מפתח של התורה הוא תרי"ג מצוות", "לעשתו", "נר מצוה" לגלות "תורה אור" (המצוות הן עיטין-עצות לגלות את אור התורה). מפתח זה ניתן לישראל, שגם הם "סתים וגליא" כמו התורה. המפתח הוא כללות המצוות, אך גם בכל מצוה פרטית יש התקשרות לכל המצוות, ובפרט מצוות השקולות כנגד כולן, כמו ציצית ושבת.

במדרש נאמר (בהקשר לפסוקים שלנו) "הפותח והחותם בתורה מברך לפניו ולאחריה"³

נערך מרשימת הרב י' אייר תש"פ ע"י יוסף פלאי.

א תרס"ד.

ב זח"ג עג, א.

ג דברים רבה ח, ד.

המשך >>>

ד משלי טז, כג.

ה בראשית א, ד.

ו לפי חגיגה יב, א.

ז דגל מחנה אפרים פרשת בראשית ועוד.

ח שבת י, ב.

ט איוב יא, ו.

י הקדמת ספר החינוך (הערת המחבר). וראה בספר לחיות במרחב אלוקי.

יא תהלים מד, כב.

יב לפי לשון המשנה אהלות פ"א מ"ח "מפתח של לב".

תרועת מלך

רמזים בפסוק "יום תרועה יהיה לכם":
תרועה = **ברכה ברכה ברכה**, רמז לברכת כהנים ("הברכה המשולשת בתורה"), שבה יש ג שמות הוי' (שם של **יב** אותיות), שם העצם שהוא שם הרחמים. **יום תרועה** = **בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך**, שלש אהבות כנגד שלש הברכות הנ"ל, תרועה לשון אהבה ורעות, "פתחי לי אחותי רעיתי"¹ (באהבה כאש, "ואהבת לרעך כמוך", "כמוך ממש" ואף יותר מכמוך "בכל מאדך"). **לכם** = יהיה יהיה יהיה (ממוצע כל אות) – לעתיד לבוא "יהיה הוי' אחד ושמו אחד"². בפסוק "ומי גוי גדול": **גוי גדול** = טוב מאד. כל הפסוק, **"כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כהוי' אלהינו בכל קראנו אליו"** = חיים פעמים הוי' (ד פעמים טוב פעמים הוי'), ויחד עם הפסוק הבא **"ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדקים ככל התורה הזאת אשר אנכי נתן לפניכם היום"** = 49 פעמים ומי גוי גדול!

1 דברים ו, ה.
2 שיר השירים ה, ב.
ח זכריה יד, ט.

פרשתנו חותמת בהקדמה לפרשה הבאה, שירת האזינו – "ועתה פתבו לְכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת"³.

אומר השפת אמת³: שירת האזינו מלאה עונשים ופורענות ובכל זאת היא שירה, כמו "חסד ומשפט אשירה", אם חסד אשירה ואם משפט אשירה"⁴, "כי כל המשפטים לבני ישראל הם לטובה, ולכן בראש השנה שהוא המשפט כתוב 'יום תרועה יהיה לכם'⁵, תרועה היא רצון כמו שכתוב 'ותרועת מלך בו', ולכן כתוב 'לכם', לכם הוא לרצון ולא לאחרים לרצון", כמו שכתוב במדרש שישאל בטוחים שיזכו בדיון בראש השנה, "כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו, איזו אומה כאומה זו שיודעת אופיה של אלוהיה"⁶. זהו "קרובים אליו" בטוב הנראה והנגלה.

נערך מרשימת הרב י' אייר תש"פ ע"י יוסף פלאי.

א דברים לא, יט.
ב תרנ"א.
ג תהלים קא, א. ברכות ס, ב.
ד במדבר כט, א.
ה דברים ד, ז. ילק"ש תתכה. טור או"ח תקפא.

המשך מהעמ' הקודם <<<

וסתום, אך בביאת המשיח "לבא לפומא גליא", לגלות את ה'סתים' שבתורה, ואז נברך בפה מלא ברכה אחרונה "אשר נתן לנו תורת אמת", בגילוי חכמת האמת, רוין דרוין דאורייתא.

ו"קלא דאשתמע" בפה. והנה בזמן הזה "לבא לפומא לא גליא"⁷, הקול הפנימי נותר חתום

יג מדרש תהלים ט (סנהדרין צט, א).

עליו

אתם נצבים

"אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלהיכם, ראשיכם שבטיכם... כל איש ישראל" - זהו פסוק של התייצבות כוללת מתוך חיבור ואחדות ישראל, השייך לראש השנה ("היום"). "חז"ל אמרו "כל מקום שנאמר נצבים ונצבים אינו אלא דתן ואבירם" - השנאה שדתן ואבירם הקרינו כלפי משה ("ראשיכם") אינה אלא קלקול האהבה שבפנימיותם. **דתן ואבירם = תשובה**, בראש השנה יש תיקון גם לדתן ואבירם כאשר יעשו תשובה מאהבה.

עמודיה שבעה

הידיעה והבחירה

בסוף פרשת וילך אומר ה' למשה שאחרי מותו ישראל יחטאו. ובהמשך "וְעַתָּה כְּתַבּוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת... לְמַעַן תִּהְיֶה לִּי הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְעֵד בְּבִנְי יִשְׂרָאֵל": שירת האזינו אומרת שהכל גלוי וידוע מראש בידיעת ה' היודע את נטיית לבנו לרע, נדמה כאילו הכל 'מוכתב' ומוכרח. אבל השירה אינה רק סיפור ההיסטוריה הכללי של העם, אלא כל יחיד כותב לעצמו את השירה (ואת התורה כולה), ללמד שיש לנו כח להתגבר על היצר הרע - ה' נתן בנו כח בחירה עצום היכול להתגבר על הכל.

עמודיה שבעה

מעין גנים

נקודה חסידית | פרשת נצבים

אוצר בפה

מחכמה נפקת"); "למדה" זו הסברה השייכת לבניה; "שימה בפיהם", שיהיה בתוך הפה ממש, היינו "דעת גניז בפומא". התכלית היא שהתורה תהיה הדעת הפנימית בפה, שיתקיים מה שנאמר בכותרת של עשרת הדברות, "וידבר אֱלֹהִים אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאָמְרָם", שהדברים יאמרו מעצמם, כעונה אחר הקורא, "תען לשוני אמרתך"¹. מצות כתיבת ספר תורה, "כתבו לכם את השירה הזאת וגו'", היא תכלית כל המצוות, והתכלית של התכלית היא "שימה בפיהם".

סימנים וסדר בדעת

על החלק השלישי בפסוק, "שימה בפיהם", יש שני מאמרי חז"ל: רבי עקיבא אומר: מניין שחייב אדם לשנות לתלמידו עד שילמדנו? שנאמר "ולמדה את בני ישראל". ומנין עד שתהא סדורה בפיהם? שנאמר "שימה בפיהם"... אמר רב חסדא, אין התורה נקנית אלא בסימנים, שנאמר "שימה בפיהם", אל תקרי "שימה" אלא סימנה.

הדרוש של ר"ע נראה יותר לפי הפשט: צריך ללמד, "למדה את בני ישראל", עד שדברי התורה יהיו "שימה" סדורים "בפיהם", המשך ישיר של הלימוד. הדרוש של רב חסדא נראה לכאורה בדרך מליצה, לשון נופל על לשון, שצריך לכל דבר

וְעַתָּה כְּתָבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלַמָּדָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁמְיָהּ בְּפִיהֶם לְמַעַן תִּהְיֶה לִּי הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְעֵד בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל.^א

ברוב השנים, פרשות נצבים-זילך מחוברות, וקוראים אותן יחד לפני ראש השנה, כאשר פרשת נצבים (אותה קוראים תמיד לפני ראש השנה) פותחת "אתם נצבים היום כלכם לפני הוי' אלהיכם", כל עשר הדרגות של עם ישראל (ראשיכם, שבטיכם, זקניכם, שטריכם, כל איש ישראל, טפכם, נשיכם, גרך, חטב עציך, שאב מימך), עומדים-נצבים יחד בראש השנה ("היום") וזוכים בדין.

בפרשת זילך כתובה המצוה האחרונה של **תריג** מצות התורה לפי רוב מוני המצוות², כתיבת ספר תורה – "כתבו לכם את השירה הזאת" (כל התורה נקראת שירה³).

יש כאן שלש פעולות "כתבו לכם את השירה הזאת, ולמדה את בני ישראל, שימה בפיהם", ומוסבר שהן כנגד חכמה, בינה ודעת: "כתבו לכם" כנגד חכמה (עצם התורה, "אורייתא

ערוך ע"י יוסף פלאי מהקלטת שידור ד' מנחם אב תשע"א.
א דברים לא, יט.

ב כמבואר בספר החינוך, שהולך לפי דעת הרמב"ם. ואילו לדעת הרמב"ן המצוה האחרונה היא ברכת התורה, שנלמדת מ"שם ה' אקרא הבו גדל לאלהינו" (השגות לשהמ"צ, שכחת העשין טו). אכן, לדעת הרמב"ם עצמו יש מצוה נוספת הנלמדת מפרשת האזינו והיא איסור יין נסך מהפסוק "ישתו יין נסיכם", ראה שהמ"צ ל"ת קצד, חינוך מצוה קיא.

ג כפשטות הגמרא בסנהדרין כא, ב. וראה רמב"ם שהמ"צ עשה יח, והלכות ספר תורה פי"ז ה"א, ואכמ"ל.

ד שמות כ, א.
ה תהלים קיט, קעב.
ו עירובין נד, ב.

הפה. ביסוד יש גם תכונה של סדר – ותחלת המלה **סדר** היא אותיות **סד שביסוד**⁹⁴ – היסוד הוא כמו צינור צר שמסדר גולות, שהדברים יהיו מסודרים⁹⁵. את כח הסדר מקבל היסוד מעטרא דגבורות שבדעת. אבל היסוד הוא גם ה"צדיק יסוד עולם", שהוא הסימן בעולם, כמו שאמר רשב"י "אנא סימנא בעלמא"⁹⁶ – וזה מצד החסדים שבדעת. שניהם, גם הסדר וגם הסימן, מושפעים מהדעת ליסוד ומהיסוד למלכות.

סימן לשנה טובה

עוד לגבי סימנים: במקום אחר דורשים חז"ל "סמ"ך עי"ן סימנין עשה"⁹⁷. לעשות סימנים שייך לשנה החדשה: כאמור, פרשת וילך שייכת לר"ה, תחלת השנה החדשה, ומאד יפה שלפני השנה החדשה יש מאמר חז"ל, דווקא על המצוה החותמת את כל התורה, שהוא רמז ומקור מובהק שצריכים לעשות סימנים לשנה החדשה. סימנים הם מצד החסד, דבר יפה ומתוק. ראש השנה הוא יום של סימנים, כדברי הגמרא "השתא דאמרת סימנא מילתא היא, יהא רגיל איניש למיכל ריש שתא קרא ורוביא כרתי סילקא ותמרי"⁹⁸ – סימנים טובים סגולה לשפע וברכה, הן סימן שאומרים בפה והן סימן שאוכלים בפה, "שימה בפהם".

בתורה לעשות סימנים שהיו מורגלים היטב בפה ובזכותם זוכרים את כל התורה. לפי רבי עקיבא "שימה" הוא סיום הלימוד, ולפי ר"ח יש חידוש נוסף, לעשות סימנים. יש מפרשים שר"ח דורש סימן גם מלשון סימא, אוצר ומתנה טובה⁹⁹ – כל סימן וסימן הוא אוצר ואבן יקרה בתוך הפה. בפנימיות, רבי עקיבא שייך לגבורה (מגבורות של אמא עילאה) ורב חסדא שייך לחסד. הוסבר ש"שימה בפהם" רומז לדעת הגנוזה בפה. והנה בדעת יש עיטרא דחסדים ועיטרא דגבורות, ולכן רב חסדא כאן הוא כנגד החסדים שבדעת ורבי עקיבא כנגד הגבורות שבדעת. מצד החסדים, צריך לשים בתוך הפה כל מיני דברים נחמדים, רמזים, כדי להקנות את התורה בנפש. לעומת זאת, רבי עקיבא מקפיד שהדברים יהיו סדורים, צריך ללמוד נכון בצורה מסודרת (פיקס), נוטה יותר לצד הגבורות.

רב חסדא שייך ל"תורת חסד, ללמוד על מנת ללמד"¹⁰⁰ – כדי ללמד אחרים, בפרט ילדים קטנים, צריך לעשות סימנים. "תורת חסד על לשונה" היא התורה של האשה-האמא, "תורת אמך" ללמד את הילדים הרכים (וכן כל מלמד תינוקות כמו אומנת טובה), "סבתא בביתא סימא בביתא [שימה בפהם]"¹⁰¹.

סימן בשתי הדעות: **סדר** ועוד **סימן** = **משיח בן דוד**. לפי דקדוק כותבים סמן חסר, ואז **סדר סמן** = **אור אור** = **ואהבת**.

סימן וסדר ביסוד

והנה הדעת משפיעה ליסוד ומהיסוד יורד השפע למלכות. בדרך כלל הפה הוא המלכות, "שימה בפהם", "מלכות פה תורה שבעל פה קרינון לה", והלשון שבפה היא הדעת שבתוך

ז ראה מה שהתבאר בפרשת כי תבוא בענין "ברכה באסמ"ך". וראה: מהרש"א עירובין שם, הכתב והקבלה ותורה תמימה כאן.

ח סוכה מט, ב.

ט ערכין יט, א.

י הקדמת תקוני זהר (ז, א), "פתח אליהו".

יא גם בחסד יש אותיות סד, אך ביסוד השער הוא סד ואין עוד עיצור עיקרי בו משא"כ בחסד שהי"ח עיקר בו ושעל כן נדרש חסד דלית (בהפרדת היס מהי"ד), ודוק.

יב ראה "כללי חינוך והדרכה" לאדמו"ר הרי"ף תנאי ובענין קדימה ואיחור; סוד ה' ליראיו שער "שבעה תנאים בחינוך והדרכה" סעיף ו; כמטמונים תחפשה ח"ב עמ' כח ואילך.

יג זח"א רכה, א.

יד שבת קד, א, דרשת הדרדקי, כנ"ל שסימנים טובים לילדים. **סע** (סימנים עשה) = 10 פעמים **אהבה: אחד**. **סע** הוא הפעל **נסע** (נו"ן נופלת), "ויסע אברם הלך ונסוע הנגבה" במדת האהבה והחסד, עטרא דחסדים. **ויסע ונסוע** = 2 פעמים **אהבה: אחד** ברבוע (ממוצע). וראה מאמר מ"ב מסעות של אהבה בספר שערי אהבה ורצון. במספר סדורי, **סע** = 31, "חסד אל ככל היום". במספר קטן, **סע** = **אהבה**, ובהכאה **ס** פעמים **ע** = **מב** מסעות של אהבה.

טו כריתות ו, א.

צבת בצבת

השנה ו עֲשֶׂרָה דְּבָרִים נִבְרְאוּ בְּעָרֵב שֶׁבֶת בֵּין הַשָּׁמַשׁוֹת... וַיֵּשׁ אֲזוּמָרִים אֶף הַמְזִיקִין וְאַף צָבַת בְּצָבַת עֲשׂוּיָהּ.

צבת היא המלקחיים, "ומלקחיה" מתרגם אונקלוס "וציבתהא"^א. בגמרא^ב מובא מאמר זה כדברי רבי יהודה, "צבתא בצבתא מתעבדא, וצבתא קמייתא מאן עבד? הא לאי [כלומר, אלא] בריה בידי שמים היא", ואמנם הקשו עליו "אפשר יעשנה בדפוס [רש"י: על ידי יציקה]", ומכל מקום במשנה מובאת דעה זו בסתם, דהיינו שיש כוונה פנימית בדבר שהצבת הראשונה היא בידי שמים (כדברי הרבי).^ג

בתוספתא^ד ובירושלמי^ה מובא מאמר זה בהמשך ל"הלכות שבת חגיגות ומעילות כהררין תלוין בסערה מקרא מועט והלכות מרובות ואין להן על מי שיסמוכו", והפירוש הפשוט: כשם שהצבת הראשונה היא בידי שמים וממנה נעשו כל הצבתות בידי אדם, כך כל הלכות שבת המרובות נובעות מ"מקרא מועט" מן השמים (כמו שמבאר הרבי).

א בתנ"ך יש "צבתים" דהיינו עומרים המחברים יחד. וראה הכתב והקבלה עה"פ "עגלות צב" במדבר ז, ג.
 ב פסחים נד, א.
 ג ליקוטי שיחות ח"ז עמ' 380 הערה 6.
 ד עירובין ח, כג. חגיגה א, ט.
 ה סוף מסכת עירובין.
 ו ליקוטי שיחות חל"א פרשת יתרו שיחה ג, עיי"ש.

ומבאר הרבי^א בדרך העבודה: הצבת הראשונה באה רק לאפשר את הכנת הצבת השניה, ומכל מקום היא בידי שמים. ומכאן לומדים את החשיבות של הכשר מצוה והכנה למצוה, שמצד הרצון העליון של הקב"ה אין הבדל בין מעשה המצוה ממש להכנות למצוה.

ויש דורשים "צבת" מלשון רצון (צבי בארמית). כך פירש במדרש שמואל "שבהיות אדם חפץ במצוה תיכף יעשה רצונו ויגמור המצוה על דרך ה' יגמר בעדי', וזה שאמר והצבת והוא הרצון בצבת עשויה כלומר ברצון לבד שנתרצה בה תהיה עשויה המצוה ותגמר שסייע מן השמים. וגם אפשר שכוון למה שאמרו ז"ל 'מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה' ובצבת וברצון לבד מעלים עליו כאלו היא עשויה וז"ש בצבת עשויה". ובעבודת ישראל פירש: צבת רומז לשם צבאות, לשון רצון ולשון צבאי צבאות, "שה' יתברך הוא רצון כל הרצונות, והיינו הגם שנראה שהאדם עושה דבר מרצונו כל זה הוא כח הבורא... שכל הרצונות והבחירות שבעולם בצבת עשויה, ברצון הבורא".

ורמז: **צבת** ראשי תבות **צדיק בעל תשובה**. בעל תשובה שייך לערב שבת, זמן הטרחה והעבודה, וצדיק שייך לשבת, זמן הענג והמנוחה, ולכן היחוד והמפגש ביניהם הוא בערב שבת בין השמשות. ערב שבת היא התשובה של בעל התשובה, בטורח ועבודה, ו**שבת** אותיות **תשב** היא תשובה עילאה מאהבה בתענוגים. "צבת בצבת" היינו שהצדיק נעשה בעל תשובה, כמו שכתוב שמשיו יחזיר את הצדיקים בתשובה – יוסיף אצלם את מעלת הבעל תשובה, ולאידך בעל התשובה נעשה צדיק גמור.^ב

א לקו"ש ח"ז. מובא בקיצור בביאורי הרבי לפרקי אבות.
 ב ראה התוועדות ט"י כסלו תשע"ב.